

27 сакавіка — Сусветны дзень тэатра

Сакавіцкі кантакт тэатра і публікі

Гэтымі днямі ў Магілёве адкрыўся чарговы Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “М.@rt.кантакт”. Ён праходзіць ужо ў 14-ты раз і за гэты час паспеў выпрацаваць добрыя традыцыі, адна з якіх — тэрміны правядзення. Пачатак заўсёды прыпадае на 21 сакавіка — Міжнародны дзень тэатраў лялек. А фінальны акорд гучыць аkurat 27-га — у Міжнародны дзень тэатра. Але “кантактуець” на гэтым фестывалі не толькі людзі і лялькі. Самае важнае — кантакт публікі з мастацтвам.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пра тое, як публіка падтрымлівае гэты фест і, шырэй, тэатральнае мастацтва ўвогуле, шмат гаварылася на прэс-канферэнцыі, якая папярэднічала форуму. Як падкрэсліў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар, грошы ад рэалізацыі квіткоў на “М.@rt.кантакт” пакрываюць 60 працэнтаў агульных фестывальных выдаткаў. Гэта надзвычайны вынік, які можна параўнаць хіба са “Славянскім базарам у Віцебску”. Аднак там важныя для грамадства і культуры, але апырэры несамакупныя практы ўраўнаважваюцца камерцыйна паспяховымі канцэртамі зорак.

На “М.@rt.кантакце” такога падзелу няма. Задача Міністэрства культуры, як паўтарыў Юрый Бондар — падтрымліваць некамерцыйнае мастацтва Беларусі. Але адной толькі бюджэтнай дапамогі было б замала. Прыемна, што гледачы цікавіцца тэатральным форумам, і гэта дапамагае выбудоўваць перспектыўную фестывальную мадэль.

Працяг тэмы на с. 2, 6.

НЕЎМІРУЧАСЦЬ ПАМЯЦІ

Учора ў мемарыяльным комплексе “Хатынь” адбыўся мітынг-рэквіем, прымеркаваны да 76-й гадавіны трагедыі. Традыцыйная хвіліна маўчання і бой званой сталі сведчаннем неўміручасці Памяці. Сусветна вядомы мемарыял, які з моманту адкрыцця 5 ліпеня 1969 года наведала ўжо болей за 37 мільёнаў чалавек, сёлета адзначыць свой 50-гадовы юбілей.

КЛАСІКА, АСЭНСАВАНАЯ КЛАСІКАМ

Пасля 80-гадовага юбілею і перад адкрыццём персанальнай выставы ў Нацыянальным мастацкім музеі “К” пагутарыла з народным мастаком Беларусі Васілём Шаранговічам.

СТ. 3

Гістарыёграф

РАЯЛЬ, ЯКІ ВЫРАТАВАЎ АД СМЕРЦІ

Маргарыта Мінянкова адпрацавала амаль 50 гадоў музычным педагогам. Атрымала званне заслужанага работніка культуры Беларусі. І ўсё дзякуючы раялю. “К” згадвае дзівосную гісторыю.

СТ. 14

Аршанская перспекыва

“Нам ёсць з каго выбіраць”

16 сакавіка ў Оршы прайшлі адборачныя туры для беларускіх удзельнікаў XVII Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу і XVIII Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстрадных песні “Віцебск — 2019”, якія ладзіцца ў рамках “Славянскага базару ў Віцебску — 2019”.

Ганна ШАРКО / Фота аўтара

Іван Зданюк прадставіць Беларусь на конкурсе выканаўцаў эстрадных песні.

ца на вельмі высокім узроўні. Нам ёсць з каго выбіраць, — пракаментавала ход конкурсу старшыня журы Алена Атрашкевіч.

На дарослым конкурсе перамогай таксама мінчанін Іван Зданюк — 19-гадовы студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, які атрымаў 176 балаў ад членаў журы. Ён абраў для выканання песні «Слухаючы цішыню» Уладзіміра Пранякова і Natural гурта Imagine Dragons. З адным літаралам у 1 бал другое месца заняла Аліна Чыжык, а трэцяе — Аляксандр Саванец (172 бала). Старшыня журы “даславага” конкурсу, народны артыст Беларусі Міхаіл Фінберг уручыў дыплом пераможцу і падзякаваў жыхарам Оршы за цэплы прыём.

Міжнародны дзіцячы музычны конкурс абудзецца з 8 па 11 ліпеня, а конкурс выканаўцаў эстрадных песні — з 13 па 15 ліпеня. Сам жа “Славянскі базар у Віцебску — 2019” збярэ сваіх шматлікіх прыхільнікаў з 8 па 17 ліпеня.

K

Канцэрты-праслухоўванні ўдзельнікаў нацыянальнага адбору ішлі ў гарадскім цэнтры культуры “Перамога” цягам усяго дня. За права прадставіць Беларусь на прэстыжным фэсце змагаліся 20 удзельнікаў — па дзесяці на кожную ўзроставую катэгорыю.

Так, у дзіцячым конкурсе перамагла 11-гадовая мінчанка Ксенія Галецкая, якая набрала 171 бал, скарыўшы журы выкананнем песні Настасі Марчук “Усім настрой нясі” і класічным бітлоўскім Back in the USSR. На другім месцы апынулася Марыям Абдэлькадзер (165 балаў), на трэцім — Марыя Альхафез (163 балы). Як бачым, адрыў зусім невялікі.

— Я вельмі рада за Ксенію Галецкую, яна безумоўна таленавітая. Але не менш таленавітыя і тыя, хто побач з ёй. Сённяшні канцэрт засведчыў, што беларуская дзіцячая эстрада знаходзі-

Пераможца адбору дзіцячага конкурсу — Ксенія Галецкая.

Газета **КУЛЬТУРА**

ШТОТДНІВНАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрыя КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея ВУНЦЭВІЧ, Яўген РАЇН; **аглядальнікі раздзялаў**: Егор АМІЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЯКА, Настася ПАЦКРАТАВА, Антон РУДАК; **арый чарнакевіч, спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КІЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Таціяна ПАШУНКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Раёнальны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавешкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна.
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя на бацьку, паштарныя адрасы (імя і прозвішча), дату выдання, кім і калі выдадзены паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас. Аўтарскія рупакісы не рэдагуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2019. Наклад 3 607. Індэксы 63875, 638752.
Рознічны кошт — на адроміненасці. Падпісанні адрок 22.03.2019 у 18.00. Замова 957.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларусь Дом аўтара”.
ЛП № 02330106 аб 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Новая “Беларусь” для маладой Беларусі

Вучні школы з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Юрыем Бондарам.

21 сакавіка ў Аршанскай дзіцячай школе мастацтваў № 1 адбылася імпрэза з нагоды перадачы навучальнай устаноўе музычных інструментаў. Ва ўрачыстасці браў удзел міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юры Бондар. У сваёй прамоўе да выкладчыкаў і выхаванцаў школы ён ахарактарызаваў падзею як знакавую — яна з’яўляецца сведчаннем клопату дзяржавы пра маладыя таленты. Усяго Аршанчыне перададзена 15 навютоккіх піяніна маркі “Беларусь”, сем з іх — згаданай школе.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара

Міністр нагадаў, што аднаўленне вытворчасці фартэпіяна ў Беларусі — задача надзвычай складаная. Да яе на працягу апошніх 10 — 15 гадоў неаднойчы звяртаўся ўрад — і нарэшце яе можна лічыць вырашанай. Летас у рамках выканання даручэння Кіраўніка дзяржавы была створана фабрыка па вытворчасці фартэпіяна на базе сталічнай кампаніі “Музрэм”. Яна многія гады працуе ў гэтай галіне і здолела ў няпростых варунках захаваць лепшыя кадры — якія, дарэчы, у свой час набывалі досвед на фабрыцы ў Барысаве. Дала саваўшы да ўласных ведаў і навыкаў вопыт вядучых еўрапейскіх вытворцаў, прафесіяналы змаглі ў кароткі час узнавіць вытворчасць інструментаў у Беларусі.

Міністр адзначыў, што цяжка параўноўваць тыя піяніна, якія выпускаліся ў Беларусі раней, і цяперашнія. Сёння якасць куды больш высокая. Перш чым новыя інструменты трапілі да спажыўцоў, яны прайшлі вельмі строгу экспертызу ў лепшых прадстаўнікоў музычнай грамады і атрымалі найвышэйшую ацэнку. Паводле іх вердыкту, наш інструмент можа

канкураваць з піяніна сусветна вядомага бранда “Петроф” — але пры гэтым каштуе ўдвая меней.

Летас была прынятая праграма ўрада “Музычныя інструменты” (складнік праграмы “Культура Беларусі”), згодна з якой у гэтым і наступным годзе ў дзіцячыя школы мастацтваў будзе пастаўлена неабходная колькасць інструментаў. Падзея падобнага маштабу апошнім разам была ў Беларусі 37 гадоў таму.

Юры Бондар адзначыў, што ў выкананне даручэння Кіраўніка дзяржавы была праведзена дэталёвая развіццёвая праграма музычных інструментаў ва ўстановах культуры краіны. Вынікам стала рашэнне замяніць на працягу 2019 — 2020 гадоў 1460 фартэпіяна.

Піяніна, як адзначыў міністр — базавы інструмент у музычнай адукацыі. І калі яго якасць не дацягвае да высокіх стандартаў, дык не варта гаварыць і пра якасную падрыхтоўку музыкантаў. Інструмент бранда “Беларусь” значна ўзмацняе патэнцыял нашай музычнай школы.

Доля лакалізацыі беларускай працы ў новым піяніна — больш за 40 працэнтаў. Зважаючы на агуль-

на прынятыя прыярытэты міжнароднага падзелу працы, гэта даволі шмат.

У свае самыя лепшыя гады, якія прыпалі на сярэдзіну 1980-х, барысаўская фабрыка вырабляла каля дзесяці тысяч інструментаў штогод. Іх пастаўкі ажыццяўляліся па ўсім Савецкім Саюзе. У апошні годжыцця фабрыкі — 2006-ты — была выраблена ўсяго якая сотня фартэпіяна. Фабрыка спыніла сваё існаванне, бо не ўпісалася ў эканамічную сітуацыю.

— Сёння ж, — кажа Юры Бондар, — ёсць дзяржаўны заказ, гэта праграмныя грошы. Дзяржава паставіла высакародную задачу, якую безумоўна падтрымлівае грамадства. Значыць, ёсць перспектыва, ёсць упэўненасць, што запланаванае будзе здзейснена.

Маладыя таленты з задавальненнем пратэсціравалі новыя інструменты. Сіламі вучняў школы быў наладжаны святочны канцэрт, некаторыя ўдзельнікі якога ўжо засведчылі сваё майстэрства на прэстыжных конкурсах.

K

Сакавіцкі кантакт тэатра і публікі

Спектакль адкрыцця форуму — “Тарцоф” Санкт-Пецярбургскага тэатра “Майстэрня”

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.

Увогуле, увага айчынай публікі да тэатральнага мастацтва апошнім часам расце. Як сведчыць статыстыка, летас у тэатрах Беларусі пабывала на 60 тысяч гледачоў больш у параўнанні з мінулым годам.

Уласна адкрыццё магілёўскага форуму, бы тая мазаіка, складалася з розных пазіў. Быў і духавы ансамбль на вуліцы перад будынкам тэатра. І альтэрнатыўная музычная “ўверсюра” на сцэне: праход артыстаў у белых касмічных скафандрах з бочкамі-барабанамі праз залу, дудзенне ў

доўгія трубы, якія нагадваюць альпійскі рог, але зроблены з вытворча-побытавай “арматуры”.

А разам з тым — афішыйныя і неафішыйныя прамоўы. І цудоўнае візуальнае аллюстраванне фестывальнага дэвіза: “Класіка і сучаснасць”. Быў і адмысловы фантазійна-старадаўні строй выдучай, і спраўныя скокі на халуджах выдучага. Фестываль адкрыўся! А цуд кантакту мастацтва з публікай будзе несупыльна адбывацца да наступнай сесрады.

K

Учора ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася персанальная выстава Васіля Шаранговіча. Яна прымеркаваная да юбілея мэтра беларускай графікі. Сёлета Васілю Пятровічу спаўняецца 80 гадоў. Напярэдні вернісажу карэспандэнт “К” пацікавіўся ў народнага мастака Беларусі, як ён ацэньвае свой немалы шлях у мастацтве.

Пётра ВАСІЛЕЎСЬКІ /
Фота Таццяны ПАШЭНЬКА

— Васіль Пятровіч, вам давдзілася ілюстраваць літаратурную класіку, вы — аўтар аркушаў выразна грамадскага зместу. Але які са сваіх твораў вы вылучылі б як сваю творчую візітоўку? Вось, да прыкладу, вашага калегу Арлена Кашкурэвіча ведаюць найперш па ілюстрацыях да “Фаўста”...

— Я не буду арыгінальным, калі скажу, што мне дарагія ўсе мае работы, уключна з тымі, у якіх досыць выразна адбіліся характэрныя рысы эпохі, цяпер ужо прамінулай. Можна, не ўсе з іх пасуюць сацыяльным рэаліям і культурным прыярытэтам цяпершчыны, але ўсё гэта мае жыцьцё. Мой занатаваны досвед, чалавечы і творчы.

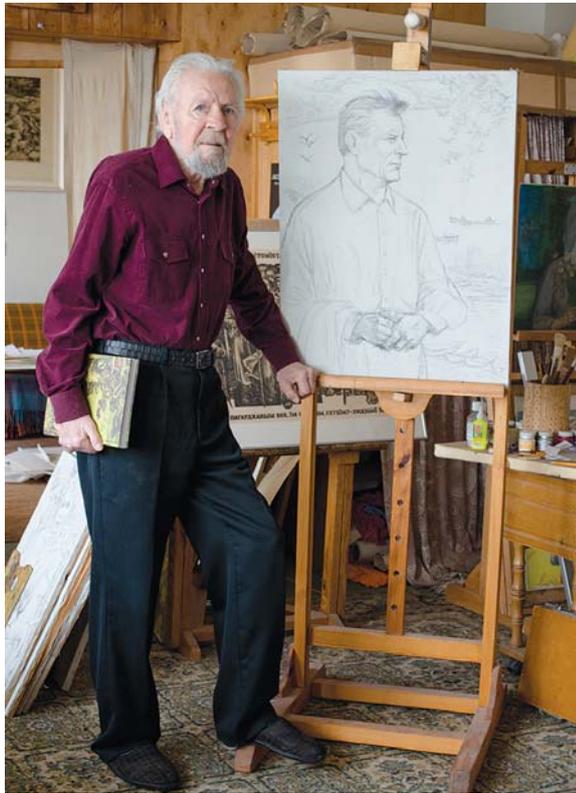
А твор, да якога я доўга ішоў і якім, мяркую, магу законна ганарыцца — гэта ілюстрацыі да міцкевічавай паэмы “Пан Тадэвуш”. Работа над кнігай для мяне была карыснай ужо тым, што я мусіў аकुноўваць у атмасферу “беларускай Атлантыды” — часоў Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай, прааналізаваць творы тых, хто браўся за гэту тэму раней і паспрабаваць зрабіць як мінімум не горш за іх. “Пан Тадэвуш” з маімі ілюстрацыямі выйшаў у свет у 1985 годзе, а потым двойчы перавыдаваўся. У першым выданні было 24 ілюстрацыі, у апошнім, 2018 года, — 36 і яшчэ партрэт Адама Міцкевіча на франтыспісе. Дарэчы, калі два гады таму я паказаў супрацоўнікам выдавецтва кнігу 1985 года, яны былі ўражаны тым, што за савецкім часам была такая якасная паліграфія.

— “Пан Тадэвуш” для вас, як я разумею, падарунак лёсу. А ці былі ў вашай творчай практыцы праекты, якія можна назваць здзейсненай марай?

Ілюстрацыі да “Новай зямлі” Якуба Коласа і “Пана Тадэвуша” Адама Міцкевіча.

Класіка, асэнсаваная класікам

“Мне прыемна, што мае работы мелі добры розгалас сярод культурніцкай грамады. Ладны кавалак жыцця я аздаў нашай мастацкай акадэміі. Ганаруся, што маімі вучнямі былі тыя, у каго сёння я і сам магу чамусьці павучыцца.”

— Так. Гэта праца над “Новай зямлёй” Якуба Коласа. Я з дзяцінства ведаў усю паэму на памяць — цяпер, на жаль, магу прыгадаць хіба толькі фрагменты. І з дзяцінства марыў яе праілюстраваць. Паходжаннем я вясковец, і ўсё напісанае там мне зразумела і блізка. Быў вельмі задаволены, калі атрымаў прапанову зрабіць ілюстрацыі да коласавай паэмы. Першы раз кніга з маёй аздабай выдавалася

на трох мовах — беларускай, рускай і польскай.

— Наколькі я ведаю, вы хацелі быць жывапісцам, але склалася так, што вашай творчай спецыялізацыяй стала графіка. Не сумуеце па алейных фарбах?

— Я шмат працую з акварэллю, якая на мяжы жывапісу і графікі. А ілюстрацыі да загадных кніг рабіў паводле законаў станковай карціны. Ды і ўспрымаюцца яны па-за кнігай як малафармацыйныя жывапісныя палотны. Так што абраўшы графіку, я і з жывапісам не развітаўся.

— Выстава ў Нацыянальным мастацкім — свайго кшталту, падсумаванне творчых дасягненняў? Прыкхольнікі вашага таленту пабачаць на ёй вядомае і любімае?

— Не. Гэта будзе не рэтраспектыва. Вялікую рэтраспектыўную выставу я ладзіў да 70-годдзя. А цяпер аснову экспазіцыі складаць работы, якіх яшчэ ніхто не бачыў. З узростам хочацца быць бліжэй да прыроды. Вось я і набыў дом на роднай Мядзельшчыне, дзе праводжу шмат часу. Будуць на выставе акварэлі, зробленыя ў дарагіх майму сэрцу мясцінах. Дапоўняць іх акварэльныя ілюстрацыі да Адама Міцкевіча і серыя работ па матывах паэзіі Янкі Купалы.

— А што ў творчых планах?

— Задумаў цыкл партрэтаў людзей нашай культуры. Большасць з іх я ведаў асабіста, сябраваў з імі. Гэта Ніл Гілевіч, Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін, Максім Танк, Уладзімір Караткевіч, Генадзь Бураўкін... А вось Уладзімір Дубоўка мне знаёмым не быў, але ягоная паэзія можа паўплывала на мае светапогляды, на вызначэнне жыццёвых каштоўнасцяў і творчых арыенціраў.

У маладыя гады шукаеш самасцвярджэння ў сацыяльна актуальных тэмах, у грамадскіх справах. Мне прыемна, што мае работы мелі добры розгалас сярод культурніцкай грамады. Ладны кавалак жыцця я аздаў нашай мастацкай акадэміі. Ганаруся, што маімі вучнямі былі тыя, у каго сёння я і сам магу чамусьці павучыцца.

А вось ва ўзросце, які называюць паважным, усё больш засяроджваешся на асабістым, прыватным. Аднак, спадзяюся, што і гэты паварот у маёй мастакоўскай біяграфіі будзе цікавым для глядачоў.

Сёння словы Яна Баршчэўскага загучаць у сталіцы Грузіі. На малой сцэне Тбіліскага ТЮГа імя Надара Думбадзэ мастацкі кіраўнік беларускага ТЮГа Уладзімір Савіцкі выпускае прэм’еру па аповяданні беларускага і польскага пісьменніка “Белая сарока”.

Настасся ПАНКРАТАВА

Да пастаноўкі Уладзімір Савіцкі ўзяў аповед пра надобрую чараўніцу з кнігі Яна Баршчэўскага “Шляхціч Завальня, або Беларусь у фантастычных аповяданнях”. Як значае загадчык літаратурна-драматургічнай часткі Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача Жанна Лашкевіч, твор уражыў грузінскіх калег сваёй надзвычайнай каларытнасцю.

Беларускія крылы над грузінскай сцэнай

— У Тбілісі сапраўды захапіліся тым, наколькі вобразна могуць быць блізкімі фальклорныя матывы такіх, падавалася б, розных народаў. Падчас рэпетыцый усё значылі, як удала характары паяі галоўных персанажаў наклаліся на грузінскі тэмперамент, — дадала спадарыня Лашкевіч.

Тамтэйшы ТЮГ быў асаваны ў 1928 годзе. Зараз ён мае тры незалежныя сцэны: акрамя асноўнай, актыўна працуе малая і эксперыментальная. Апошняя аддадзена на водкуп маладым рэжысёрам, якія ставяць у асноўным сучасную драматургію. Тэатр працуе як для дзіцячых, так і для дарослых аўдыторыяў. Спектаклі даюць на грузінскай і рускай мовах.

“Белая сарока” таксама будзе мець дзве моўныя версіі. Аўтар грузінскага перакладу — Дало Хурцылава. Над падрыхтоўкай

абедзвюх працавала памочнік рэжысёра Наталія Арвеладзэ. Сізнаграфію містычнай гісторыі стварала мастак Ніно Чыташвілі. Харэаграфію ставіў Га Марганія. Спектакль па Яну Баршчэўскаму ўжо запрошаны на некалькі тэатральных фестываляў у Грузію. Пасля яго чакаюць у Мінску.

На гэтым творчым абмен паміж ТЮГАмі дзвюх краін не скончыцца: сёлета ў маі на беларускія падмосткі выйдзе спектакль “Я бачу сонца” па творы грузінскага пісьменніка Надара Думбадзэ. Рэжысёрам пастаноўкі выступіць мастацкі кіраўнік тэатра Дзмітрый Хвтысішвілі. Таксама прадугледжаны два моўныя варыянты: беларускі і рускі. Апошні прызначаны для будучых гастроліў у закаўказскай рэспубліцы і тамтэйшага фестывальнага паказа.

Калонка рэдактара

Запаведнік
для паэта

Святкаванне Дня паэзіі не мае ў нас выразных народных традыцый — гэта вам не 8 Сакавіка (хай даруюць мне схільныя да праязічнага мыслення жанчыны!) або дзень святога Патрыка. Не, паэты не выміраюць, як многія лічаць. Проста адсотак іх чытачоў ужо настолькі наблізіўся да статыстычнай памылкі, што даўно пара падбаць пра стварэнне для гэтага літаратурнага віду адмысловых запаведнікаў.

Ілья СВІРЫН

Бадая ва ўсім свеце такімі запаведнікамі становяцца бібліятэкі, музеі, адмысловыя кнігарні, якія робяцца таксама і пляцоўкамі для камерных чытаньняў. У нас падобных месцаў таксама становіцца ўсё болей. Адна бяда: не ходзяць туды людзі. Завітаеш, бывае, на цікавую імпрэзу ў музей Багдановіча (чыю актыўнасць у плане “трасоўвання” паэзіі варта адзначыць асобна) — а там выступаюць болей чым публікі. Як жа знайсці да яе падыход?

Пару гадоў таму мой сябра вырашыў адкрыць кнігарню. Прычым не проста “гандлёвую кропку”, а пункт сустрэчы чытачоў з сучаснай беларускай літаратурай — якую, нават нягледзячы на жанравую прыналежнасць, многія апырыры лічаць элітарнай. Пастаянна ладзіць там розныя імпрэзы, чытанні, абмеркаванні. Карацей, не кнігарню, а мару паэта. Балазе, вершаванае слова ў ёй таксама мелася шырока прысутнічаць — як на паліцах, так і ў жывым выкананні.

Сябра чамусьці быў упэўнены, што ўжо сама наяўнасць у яго высакароднага і добрага намеру абавязкова прынясе камерцыйны поспех. А я вось ужо тады, памятаю, прызадумайся: якой жа трэба зрабіць падобную кнігарню, каб яна не прагарэла літаральна праз пару месяцаў (як гэта здарылася з пачынам сябра).

Адказ удалося знайсці хіба праз ладны час, калі занесла мяне ў камянічку па віленскай вуліцы Святога Ігната. Там — акурат насупраць мемарыяльнай шылды на былым дамініканскім муры, дзе быў зняволены Канстанцін Каліноўскі, — атабарылася кнігарня Mint Vlnetu.

Зрэшты, кнігарня яе назваў бы не кожны. Прадавец там — адначасова і барыста, прычым, здаецца, менавіта ў першую чаргу. Бясконыця стэлажы кніг утвараюць дзіўны дызайн інтэр’ера, падзеленага на мноства ўтульных закуткаў. І ў кожным з іх сядзіць па рамантычнай парачцы. Чуў, як хлопец успых чытаў паэтычную кнігу — не зразумеў, праўда, на якой мове.

Так, спецыялізацыя гэтай кнігарні яшчэ больш, здавалася б, рызыкаўная за беларускую літаратуру. Апрача сучаснай літоўскай паэзіі, тут прадаюць пераважна букнінстыку на замежных мовах. Ладна пакорпаўшыся, можна адшукаць выданне Шэкспіра стогадовай даўніны коштам якіх пару еўра. І ніякіх глянцавых вокладак!

Падараваў, Шэкспіра на мове арыгінала і ў нас, і ў Літве чытаюць хіба адзінкі. І таму падобнае месца ў цэнтры горада, здаецца, проста вымушанае было збанкрутаваць. Тым не меней, яно не пустое. Людзі, наколькі я зразумеў, прыходзяць сюды найперш па атмасферу — а яна папраўдзе вышталонавая. Што ні кажу, але добрыя кнігі цудоўна дапамоўваюцца да водару кавы. І вось, рука неяк сама цягнецца да карыньчыка.

Выходзім з кавы-кнігарні — і ўжо праз дзясць хвілін шпачыру сябры-аўтахтоны паказваюць яшчэ адну ўнікальную ўстаноў: піўную бібліятэку. Узняўшы куфаль крафтвага, замест фісташак там можна “закусіць” яго добрым вершам.

Зразумела, камусьці такі фармат не спадабаецца. Наўзамен можна прапанаваць які іншы. Напрыклад, прыгадаць, што сябры таварыства філаматаў падчас сваіх вясчорак ужывалі выключна малако — як сімвал дзіцячай чысціні.

Але ў кожным разе: вынаходлівыя і нестандартныя спосабы наладжвання камунікацыі паміж літаратурай і аўдыторыяй трэба шукаць несупынна. Зрэшты, вынаходлівасць тут не самае галоўнае — абы працавала.

K

Нячыстай сіле
тут не месца

У маргах пра ідэальную этна-лабараторыю

Іван Кірчук найперш вядомы як музыкант. Без сумневу, група “Троіца” — самая публічная частка яго дзейнасці. Аднак у гэтай асобы ёсць і другая значная іпастась — педагога, фалькларыста, даследчыка. І яна ў яго біяграфіі адыгрывае прынамсі не меншую, а можа, нават і большую ролю. Балазе, многія з яго вучняў і самі ўжо сталі дактарамі і кандыдатамі навук, загадкамі кафедраў, кіраўнікамі народных калектываў. Апошнія тры гады Іван Кірчук з’яўляецца выкладчыкам кафедры культуралогіі Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Яго памяшканне стала і даволі ўтульнай базай для калекцыі народных інструментаў ды прадметаў народнага побыту, якая збіралася на працягу 45 гадоў. Выкладчык падкрэслівае: калекцыя не музейная, бо яе экспанаты не толькі захоўваюцца, але і працуюць — і для стварэння музыкі, і для навучання. У адзін інстытутскі кабінет — этналабараторыю — мы і зазірнем.

Надзея КУДРЭЙКА / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

КАБ НЕ ХАВАЦЬ
ПА КУФРАХ

Перамясціўшыся са сваёй калекцыяй у будынак інстытута па вуліцы Каліноўскага ў Мінску, Іван Кірчук казаў, што праз 33 гады яго мара нарэшце здзейснілася. А мара была ў тым, каб не хаваш сабрапа на куфрах і скрынях, не шукаць пастаянна месца, дзе гэта захоўваць, і мець магчымасць паказваць цікаўным свае набыткі не толькі выпадкам. Мара была — зрабіць калекцыю даступнай, стварыць на яе аснове рабочую прастору, якую можна выкарыстоў-

ваць для навучання.

Доўгі час справа не рухалася, нягледзячы на звароты ў розныя інстанцыі. Але ўрэшце ў адной з інстытутскіх аўдыторый — няхай і невялікай, але са спецыяльна пабудаванымі шафамі-модулямі — была ўтворана сапраўдная этна-лабараторыя, дзе размясцілі сабрапа спадаром Кірчуком экспанаты.

Як мы ўжо распавядалі (№ 44 за 2018 год), мінулы восенню нарэшце вярнулася на радзіму і тая частка калекцыі, якая многа гадоў знаходзілася за мяжой, разам з троххруснай — а гэта

вялікая рэдкасць! — батлейкай, якая была выкуплена добрымі людзьмі ў брэсцкай краме канфіскацыі за 55 рублёў і вярнутая гаспадару. “А маглі ж і проста спаліць, падумаўшы, што гэта звычайная старая шафка”, — сумна жартуе Кірчук. І дадае, што чалавек, які ведае ёй шану, аддаў бы, пэўна, за такі рырэтэт пару тысяч долараў. Цяпер гэтая батлейка з купаламі займае свой кут у кабінете інстытута — разам з дзвюма іншымі.

ФЛЕЙТА
З ВАЎЧЫНАЙ КОСЦІ

Сваю калекцыю Іван Кірчук пачаў збіраць амаль адразу пасля таго, як стаў педагогам. Яшчэ студэнтам ён пайшоў працаваць у мінскае культасветвучылішча, дзе веў практыкум па фальклоры. Для рэканструкцыі абрада вяселля спатрэбіўся пэўны “рэквізіт”. Так і распачалася яго пошукі.

— Мы з башкам паехалі па радзічку па Шучынскім раёне, Гродзенскім, — згадвае Кірчук. — Набралі ўсяго — посылка, рушнікоў, паясоў вясельных, адзення, саламяных упрыгожванняў. Я з захапленнем з’ездзіў машынай вазіў гэта ў вучэльню. Адтуль і пайшло.

Прадметы народнага побыту, якія пачалі збірацца ў 1983 годзе, былі залезнічаны ў вучэбных працэсах, рэканструкцыях святаяў, канцэртаў ансамбляў “Дзіва” і “Троіца”. Калекцыя ж

народных інструментаў пайшла ад невялікай дудачкі копыльскага майстра, прыдбанай у 1994 годзе. Яна і цяпер на пачэсным месцы ў этна-лабараторыі, але на фоне іншых — вялікіх і дарагіх — інструментаў выглядае сціпла.

Цымбалы, гуслі, смькі, скрыпкі, дуды, ліры, баян, акардэон, гармонікі, турэцкі сас, японская гітара, акарны, флейты, дудкі, званы, варганы, гонгі, дзіджэрыду — толькі частка з вялізнага спісу. У этна-лабараторыі ёсць інструменты з Галандыі, Германіі, Італіі, Расіі, Індыі, Кітая, Непала, краін Афрыкі... Але самая галоўная частка — поўная калекцыя беларускіх народных інструментаў. Так, поўная, з адным толькі выключэннем. Пакуль не хапае сурмы — гэта такія вялікі драўляны рог. Не супраць калекцыянер абзавесціся і шарманкай.

— Самыя старадаўнія па ўзросце, пэўна, шархунны. Гэта званочкі, якія на святыя — Масленіцу ці Вясельце — вешаліся на конай, — распавядае Іван Кірчук. — Праўда, выдаўна археолагі падарылі два крыжыкі — кажучы, што XVI стагоддзя. Задачы збіраць антыкварыят я не меў, сэнс быў у іншым — сабраць усе беларускія інструменты, якія толькі ёсць. Многія я замаўляў майстрам — напрыклад, Усеваладу Жукоўскаму з Мар’інай Горкі. Гэта патомны ўмелец, род

якога здаён робіць басэт-лі, смькі, вяланчэлі. Саша Блахін з Ліды рабіў духавыя інструменты, а калі рамантаваў маю балгарскую дуду, то замест меха, які лопнуў, паставіў дзіцячую непрамакальную куртку. Яго ж аўтарства ў мяне і металічны барабан. Ганна Мазоўка многа акарын зрабіла, ёсць пяць акарын майстра Дзяніса Грома. Вось новая акарына — падарунак з Яраслаўля, яна зроблена з бярозы, а не з гліны. Беларускія варганы, або дрымбы — справа рук Сяргея Хашкевіча.

Калекцыя спаквалія папаўняецца: нешта спадар Кірчук прывозіць з замежных фестываляў, нешта замаўляе ўмелям. Напрыклад, побач з шумавым інструментам з капітаў казы — на адной нішчы многа-многа капітаў — новы экзэмпляр. Мінскі майстар Павел Корань са шкарлупіна грэцкіх арэхаў стварыў нешта нечаканае і з арыгінальным гучаннем. Здавалася б, матэрыял вельмі просты, але Кірчук бацька з гэтым цэлым сімвалічную гісторыю, звязаную і з хрысціянствам, і з нашымі вясковымі традыцыямі.

Гук марскіх ракушак, як і гук тэбэцкіх спеўных чашаў, што стаяць на шафах побач са звычайнымі чыгункамі з беларускіх сельскіх крамаў, як лічынца, і леука, і адганяе нячыстую сілу. Падобных інструментаў тут няма. Так што да гэтага кабінета нячысік не можа нават наблізіцца — такая тут энергетыка!

Для Івана Кірчука разважанні пра падобныя матэрыялы абсалютна натуральныя: ён упэўнены, што калі ты займаешся фальклорам, то маеш справу і з міфалогіяй, і з невідомымі сіламі, і з сапраўднымі чудамі. Таму з замілаваннем слухаш яго апавед пра інструмент, на якім ніхто не іграе:

— Гэта рытуальная флейта з ваўчынай косці. Майстар не хоча называць сваё імя. Калі ён мне яе дарыў, то сказаў: калі зайграеш — прыдуць ваўкі. Таму я проста паказваю яго навуэнцам, распавядаючы пра Піліпаўскі пост — бо гэта самы ваўчыны час.

Праўда, пад наіскам маёй цікаўнасці Іван Іванавіч усё ж прызнаецца, што граць на гэтай ваўчынай флейце ён спрабаваў — прычым у нейкім асаблівым месцы. І пацвярджае, што ваўкі сапраўды прыйшлі — але ж гэта неабавязкова звычайная шорыя жывёлы.

Са старажылаў калекцыя — падарункі адной галандскай сляпой пані, прызнанай калекцыянеркі. У свой час яна пачула выступленне “Троіцы” — і тут жа загадала сыну ў знак захаплення падарыць музыкам гармонік, зроблены ў 30-я гады мінулага стагоддзя, нямецкую цытру і вялікую акарыну.

Аднак на пытанне “Што тут самае каштоўнае?” Іван Іванавіч жартам адказаў: “Гэта я сам”. Дзякка не пазлаўся, асабліва згадаўшы яго ўнікальны голас!

ЗАПАЎНЯЦЬ ПРАГАЛЫ

Кірчук не раз паўтарае: самае галоўнае, што ўсе інструменты гучаць — у тым ліку, і на занятках з навучэнцамі. Сапраўды, кожны са слухачоў курсаў павышэння кваліфікацыі не толькі можа параглядаць інструменты і паслухаць, як на іх грае выкладчык, але і паспрабаваць на гук самому.

У Інстытут павышэння кваліфікацыі прыязджаюць работнікі культуры з усёй Беларусі. Сярод іншага, вывучаюць яны і народныя традыцыі. Па словах спадара Кірчука, нярэдка здараецца, што для іх літаральна даводзіцца ладзіць “лікбез” — настолькі мала ведаў яны маюць у гэтай галіне. Асабліва калі працаваць на ніве культуры людзі прыходзяць з зусім іншых прафесій — а такое цяпер здараецца вельмі часта.

Таму Іван Іванавіч ужо прызваўся, што многія слухачы курсаў усе заняткі праводзяць літаральна “адкрыўшы рот”. Прычынаўся чуюць прызнанні кшталту “А мы ж не ведалі, а мы ж не так усё рабілі...” І чытаць

у кнізе водгукаў не толькі захопленыя эмацыйныя запісы, але і шкадаванні, што так мала часу адведзена на вывучэнне традыцыйнай народнай культуры ў сістэме нашай адукацыі.

Пра гэта выкладчык з 36-гадовым стажам ведае не па чутках. Дагэтуль з болей гадзав пра тое, як у педагагічным універсітэце спачатку вучылі фальклору пяць гадоў, потым чатыры, а ўрэшце і ўвогуле ліквідавалі адпаведную кафедру. Таму прагалы ў ведах даводзіцца ліквідаваць урож на курсах.

— Мы гаворым не толькі пра музыку, песню і абрады, але таксама і пра традыцыі: наколькі яны важныя ў нашым жыцці, як уплываюць на сямя, на грамадскасць, — распавядае спадар Кірчук. — Людзі выходзілі ўражання і прызнаюцца, што я прымусіў іх моцна здамушча — і не толькі ў прафесійным плане, але і ў чалавечым, жыццёвым. А прыязджае ж многа настаўнікаў музыкі, якія з дзецьмі працуюць.

Па яго словах, не раз у сізнарных народных святаў “на месцах” выяўляюцца істотныя памылкі — не кажучы ўжо пра неразумненне глыбінных сэнсаў і значэнняў.

— Як ні дзіўна, дагэтуль актуальная праблема з матэрыяламі — не ведаюць, дзе ўзяць, як увасобіць у жыццё, як праспяваць ці зрэ-

жысіраваць. Усім гэтым мы займаемся разам, — дадае Іван Іванавіч.

Акрамя тэарэтычных заняткаў, ёсць і прыктычныя, і яны праходзяць у адпаведнасці з патрабаваннямі групы. Калі гэта рэжысёрскія народныя святаў — адна праграма, калі загадчыкі клубаў — другая, калі настаўнікі музыкі — трэцяя, скіраваная больш на песні, іх апрацоўкі і аранжыроўкі. З кожнай групай рыхтуецца які-небудзь народны абрад.

У этна-лабараторыі вучаць рыхтаваць усе святыя народнага календара. Вельмі часта просяць паставіць Купалле — бо шмат дзе цяпер яго адзначаюць. У апошнія гады карыстаюцца папулярнасцю жніўныя святы — Зажынккі і Дажынккі. Зразумела, сярод самых запатрабаваных — Каляды. А таксама — розныя Кірмашы з традыцыйным антуражам: скамарохі, мядзведзь, лялячны тэатр... Акурат зараз скончыла навучанне група дырэктараў музычных школ і клубных устаноў, яна працавала над абрадам Каравай.

У ВЫГЛЯДЗЕ СВІРАНА

На жаль, для размяшчэння поўнай калекцыі Кірчука месца ў кабінете усё роўна не стае. З той самай прычыны навуэнцам і наведнікам даводзіцца слухаць лекцыі ці ўдзельнічаць у практычных занятках літаральна стаячы. Да таго ж, інстытуцкі кабінет — гэта не публічны музей, і туды не трапіш проста “з вуліцы”. А хочацца ж не проста экскурсій, хочацца і музыкі, і спектакляў. Так што хаша мара Івана Кірчука і здзейснілася, але ёсць да чаго далей імкнуцца.

Наастачу задала суразмоўнае пытанне: якой ён бацьчы ідэальную этна-лабараторыю? Іван Кірчук, прызадумавшыся, адказаў: у выглядзе вялікага свірана, дзе знайшлося б месца і для ўсіх інструментаў, і для ўсяго адзення, і для батлеек з куфрам, і для саламяных зорак ды многіх іншых цікавак. Каб кожнаму абраду ці свята быў адведзены свой куточак. А галоўнае — каб была невялікая зала, хоць бы на 100 месцаў, дзе наведвальнікі маглі б стаць слухачамі і глядачамі пазнавальных музычных праграм. Каб туды прыязджалі іншыя калектывы — можа, і з розных краін. Каб прыходзілі дзеці, а не толькі дарослыя. Каб гэта быў сапраўды цэнтр народнай культуры.

Пакуль жа памкненні Івана Іванавіча куды больш сціплыя: займаець яшчэ адзін кабінет у Інстытуце, каб можна было раздзяліць замежныя і беларускія інструменты, а навучэнцы падчас заняткаў маглі пры-

Дзяжурны па нумары

“Плюс” у афішы — “мінус” для публікі

Тэлефануе сяброўка, каб падзяліцца радаснай навіной: яна вырашыла далучыць свайго двухгадовага да тэатральнага мастацтва, таму набыла квітку ў Тэатр лялек. На “Малога і Карлсана”. Пытаю, навошта пачынаць знаёмства з пастаноўкі, разлічанай на дзяцей з пяцігадовага ўзросту. Прыяцелька спасылаецца на афішу: “Дык напісана ж “0+”!” Тут ужо я хапаюся за галаву.

Настасся ПАНКРАТАВА

Сапраўды, як я магла забыцца, што з 1 ліпеня 2017 года ўсе тэатры пачалі афармляць свае афішы згодна з Законам Рэспублікі Беларусь № 362-З “Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя законы Рэспублікі Беларусь”. Адпаведна яму, кожнаму спектаклю неабходна прызначыць знак узроставай катэгорыі. Калі няма узроставага абмежавання, то побач з назвай павіна з’явіцца маркіроўка “0+”. Такім чынам тэатр кляпоціцца аб абароне дзяцей ад інфармацыі, якая можа прынесці шкоду іх здароўю і развіццю.

Бясспрэчна, рашэнне заканадаўцаў слушнае. Падобная практыка даўно прымяняецца ў свеце. Толькі вось пастаноўчыя дзіцячыя спектаклі нечаканна трапілі ў юрыдычны “нажніц”: занадта вялікая для дзіцячай аўдыторыі разбегка ў лічбах заблытвае патэнцыйную публіку. Таму і вядуць на класічны спектакль для старэйшых дашкольнікаў двухгадовага жэўжыка. А той пачне раўсіць, не дачакаўшыся нават узняцця заслоны, бо ў зале выключылі святло. І ніхто ж не вінаваты — такой малечы і належыць бяцкая цемра. Хтосьці абурыцца: маўляў, абярыце іншую пазнаку. Аднак пасля “0+” адразу ідзе “6+” — такім чынам па-за тэатрам апынецца вялікі сегмент патэнцыйнай аўдыторыі.

У кнізе Сяргея Абрацова “Мая прафесія” мяне болей за ўсё ўразіла яе частка, прысвечаная псіхалогіі ўспрымання малечай тэатральнага мастацтва і неабходнасць дакладна пралічваць адрасата пастаноўкі. У кнізе ёсць прыклад, які застаўся ў маёй памяці на ўсё жыццё: на спектаклі “Кот у ботах” апынулася дзяўчынка трох-чатырох гадоў, і ў сцэне з веліканам-людзедам яна закрывала на ўсю залу, хоць у гэты ж момант шасцігадовай суведзі заходзіліся ад рогату. У чым праблема? У рознасці ўспрыняцця адных і тых жа падзей дзецьмі рознага ўзросту. І ў сітуацыі са спектаклем розніца нават у год можа быць крытычнай.

Менавіта зыходзячы з пытанняў дзіцячай псіхалогіі, айчыныя тэатры лялек да апошняга часу педантычна прапісвалі адрасатаў сваіх пастановак. Памятаю, як у часы майго “завлітства” я карысталася рэпертуарнай шпалгалкай: “Чырвоны Каптурок” і “Прыгоды Пін-Піна” — для дзяцей ад трох гадоў, “Марозка” і “Майдадыр” — ад чатырох, “Тэпі Доугаяпанчоха” і “Кот у ботах” — ад пяці. Цяпер жа увесь гэты спектр сіцноўся ў рэпертуарным шэрагу ў красомой “нуль”, які, нягледзячы на шматразовае “плюс”, бясконда блытае бацькоў.

Што рабіць, каб не парушаць заканадаўства і ўсё ж вывруціць з неадназначнай сітуацыі? Ці можна побач з абавязковай маркіроўкай дадаваць больш падрабязную расшыфровку? З такім пытаннем я звярнулася ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. У адказ прыйшоў ліст за подпісам першага намесніка міністра Наталі Карчэўскай. У ім, у прыватнасці, адзначаецца: “Інфармацыя рэкамендацыйнага характару, якая канкрэтызуе ўзрост глядацкай аўдыторыі, якой адрасавана мерапрыемства, да знакаў узроставай катэгорыі не адносіцца. Такія інфармацыя, у выглядку, калі яна не супярэчыць устаноўленаму ў адпаведнасці з заканадаўствам знаку узроставай катэгорыі, можа пазначыцца на рэкламных і інфармацыйных матэрыялах аб культурным мерапрыемстве, не падмяняючы прысьвоены знак узроставай катэгорыі і не змяшчаючыся з ім”.

Думаецца, што падобны варыянт варта разгледзець тым калектывам, якія працуюць з дзіцячай аўдыторыяй. Чым больш у бацькоў інфармацыі пра пастаноўку, тым будзе менш недарачных неспадзёнаў.

І ніякіх бляшанак!

21 сакавіка ў Магілёве распачаўся XIV Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “M.@rt.kontakt”. Сярод асаблівасцей фестывалю асабіста я б падкрэсліла трывалую планамернасць, доўгія прэлюдыі і яшчэ больш працяглыя пасляслоўі. Праграма цяперашняга форуму была аб’яўлена адразу пасля навагодніх святаў. Квітка пачалі прадавацца больш як за два месяцы да пачатку — з 15 студзеня. А новыя праекты і спектаклі, якія з’яўляюцца ў пазафестывальны час, часта аказваюцца насамрэч працэсам мінулых форумоў, іх творчым вынікам. Як прыклад — “Жоўты пясочка” паводле Васіля Быкава ў пастаноўцы Камілі Хусаінавай. Пра гэты і многія іншыя фестывальныя пачыны і далейшыя планы мы гутарым з дырэктарам Магілёўскага абласнага драматычнага тэатра Андрэем НОВІКАВЫМ, які летась быў адзначаны Нацыянальнай тэатральнай прэміяй “за ўнёсак у мастацтва”.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Галіны ХІТРЫКАВАЙ

“Можна, канешне, проста запрашаць цікавых гасцей, на якіх усе дзівіцца будучы. А можна і прызадумачца, як зрабіць, каб тыя госці таксама штосьці прыўнеслі ў нашу нацыянальную культуру.”

спектаклямі, паказаўшы іх адразу ў некалькіх гарадах. Тыя гасролі таксама можна лічыць наступствам “M.@rt.kontakt”, бо іх арганізатарам выступіла літоўскі тэатральны крытык, заснавальніца і дырэктар тэатральных фестываляў Марыя Танана — заўсёдна беларускі форумцаў.

Гасролі былі, можна сказаць, чарговымі. Бо мы не ўпершыню выязджаем у суседнюю Літву. Да таго ж, гэта быў камерцыйны праект. Нягледзячы на пэўную напружанасць і начныя пераезды, усё прайшло паспяхова. Хача спектаклі, як вы разумееце, былі зусім не фестывальнымі: “Дурнічка і зэк”, дзіцячая казка “Брыдкае качаня”. Што ж да форуму, то ён і сапраўды спрыяе надладжванню кантактаў. Праз нашы фестывалі мы і публіку выходзім, паказваючы ёй прыклады таго, якім розным па сваёй эстэтыцы можа і павінен быць тэатр.

— У свой час чарговую “эстэтычную рэвалюцыю”, калі можна так сказаць, зрабіў у вас рэжысёр Саўлюс Варнас з Літвы, які цягам пяці гадоў быў мастацкім кіраўніком тэатра. Незадоўга да цяперашняга форуму кантракт з ім скон-

звычайна выклікалі неадзначаную глядацкую рэакцыю — як сярод шырокай публікі, так і сярод крытыкаў. Хтосьці яго манеру горача падтрымліваў, хтосьці — катэгарычна не прымаў. А мне хацелася б, каб новыя спектаклі нашага тэатра не падзялялі глядачоў на розныя лагера, а, наадварот, ядналі іх. Таму ў планах — запрашэнне розных рэжысёраў. І, вядома, вельмі важнай задачай застаецца падтрымка ўзроўню трупы: нельга страчваць тое, што было назапашана.

— Пэўна, вы ў роздумах, каго запрасіць чарговым мастацкім кіраўніком?

— Роздумы былі б, калі б стаяла чарга з патэнцыйных “рулявых”. А гэтага пакуль не назіраецца: кандыдатаў, якія былі б здольныя ўзяць на сябе труп, і якія, што немалаважна, хацелі б гэтага, шпосці пакуль не відаць. Што ні кажыце, цяжкая гэта праца!

— Хіба дырэктарам быць лёгка? Ды яшчэ шмат гадоў запар. Што для вас самае складанае?

— Ды ўсё! Асабліва бачыць, як жывуць артысты. Бо жывуць яны не заможна. І пры гэтым дбаюць пра высокія мастацкія задачы.

— А што тады дапамагае?

— Само мастацтва. Дзяржава дапамагае тэатрам, як можа. Але трэба шукаць і ўнутраныя рэсурсы. А гадоўнас — вытрымліваць разумны баланс. Бо і грошы зарабляць трэба, і ў масавую культуру скочвацца нельга. Вось і шукаем, як гэта ўраўнаважыць.

— Для прыцягнення публікі, як я неаднойчы заўважала, у вас шмат чаго робіцца.

— Займаецца гэтым загадчыца літэраткі Вольга Семчанка. Яна і журналістам спыць не дае, і з тэлебачаннем добра кантактуе. І хача аўдыторыя ў нас размаіта, радуе, што ў тэатр ходзіць многа моладзі. А сёння так здарэцца далёка не паўсюль.

— Чым моладзь прыцягваеце?

— Не толькі ў час форуму, але і па-за яго межамі даляцца сустраччэ з пастаноўшчыкамі, артыстамі. Спачатку запрашалі туды СМІ, але цяпер усё часцей выходзім на размовы з самым шырокім колам глядачоў, і моладзь, дарчы, імкнецца праявіць актыўнасць. Сустраччэ праходзіць не толькі ў самім тэатры, але і на іншых пляцоўках: у абласной бібліятэцы, кнігарні “Чытаўбург”. Такія праекты бываюць сумеснымі — з адзінаццаці мастацтваў згаданай бібліятэкі (традыцыйныя “Снежаньскія сустраччэ”, з Цэнтрам гарадскіх ініцыятыў, кампаніяй “Будзьма беларусамі!”), інфармацыйным “Магілёўскім вядомасці” і Магілёўскай абласной арганізацыяй Беларускага саюза журналістаў (літаратурна-журналісцкі клуб “Апошні экзэмпляр”). Шэраг сустраччэ адбываецца неспрэчна ў навуковых установах — не толькі ў вышэйшых, але і ў школах. Дый вакол форуму Вольга моладзь згуртоўвае, ладзіць штосьці накіштафт нефармальнага Клуба маладых журналістаў, удзельнікі якога дапамагаюць тэатру.

— А што такое тэатр асабіста для вас?

— Цяпер, на 19-м годзе майбэй працы ў тэатры, я магу ўжо сказаць, што ён стаў маім жыццём.

— Няўжо ў дзяцінстве тэатр вас не ўраў?

— Не, я стаў дырэктарам не таму, што з дзяцінства ў яго закахався. Я рос у горадзе, дзе тэатра не было. І ўпершыню патрапіў сюды толькі на першым курсе, калі стаў студэнтам Магілёўскага ўніверсітэта імя Куляшова: я вучыўся на гістарычным факультэце.

— І што гэта быў за спектакль?

— Ужо не памятаю, але што-сьці з ранніх пастановак Мікалая Пінігіна: ён у другой палове 1980-х шмат у нас ставіў. І я ўсё пераглядзеў!

— Мабыць, дзяўчыну вадзілі? Дзеля рамантыкі.

— Ды ніякай рамантыкі! Чаму вы лічыце, што хлопцу тэатр не можа быць цікавым? Я з дзяцінства быў звязаны з мастацтвам. Башка — прафесійны музыкант. Маці — літаратар. Па заканчэнні навування выкладаў гісторыю ў школах, ліцэя — у тым ліку, і гісторыю мастацтваў. Усё вельмі праявіла.

— А восі не! Летась, калі тэатр святкаваў 130-годдзе, увесь калектыў сфатаграфавалі з шарыкамі ў руках. Гэта ж так рамантычна!

— Дык не я ж гэта прыдумав.

— Але вы не казалі “не”? А як дырэктар, магілі б і забараніць: маўляў, хто тут гаспадар?

— Я ўвогуле рэдка гавару “не”, асабліва ў галіне творчага працэсу.

— Любіце ўхваліць?

— І ўхваляць не люблю. Ды заўсёды іду насустрэч. Потым, здарэцца, сам сябе ўпікаю: ну чаму не скажу “не”? Грошы б сэканоміў. Але творцы заўжды трэба даць магчымаць паспрабаваць выказацца так, як ён лічыць патрэбным. Роля арганізацыйна-адміністрацыйных структур — забяспечыць яму для гэтага ўмовы. Каб потым не ляжаў дзяржавы віны (можа, і падманны), што ты не даў магчымаць ўзраці чамусьці перспектывнаму. Толькі так мастак можа развівацца — шляхам уласных спроб і, магчыма, памылак.

— А сам мастак свае недахопы бачыць?

— Ды кожны адэкватны чалавек іх разумее, толькі не ўсе прызначаюцца, асабліва публічна. Але ж мы не кансерваваем бляшанкі выпускаем!

— Замест іх — спектаклі ды форуму. Што вылучылі б у сёлётай фестывальнай афішы?

— Праграма (а ў ёй 23 спектаклі з дзесяці краін) складзена пад дэвізам “Класіка і сучаснасць”. Вельмі хацелі прывезці замежныя пастаноўкі сучасных п’ес, якія ставіліся ў Беларусі: “С училища”, “Чалавек з Падольска” — і гэта здзейснілася. Журні, як мы практыкуем апошнім часам, не сталі склікаць. Але найлепшы спектакль вызначым: па версіях прафесійных крытыкаў, маладых крытыкаў і журналістаў, глядацкага галасавання, інтэрнэт-апытання. Інтрыга застаецца да апошняга! Вынікі будучы падзелены пазна ўвечары 27-га, пасля апошняга прагляду.

ПРАСТОРА АДНАДУМЦАЎ

— Гісторыя форуму была распачата ў 2011 годзе. Тады наша ДШМ звярнулася да Мінгарвыканкама з ініцыятывай стварэння конкурсу для дзіцячых тэатральных калектываў. Сёлета ў пяты раз у беларускую сталіцу прыедуць акцёры, чый узрост не меншы за дзесяць гадоў і не перавышае 17-ці.

У дырэкцыю прыходзіць шмат заявак, некаторым даводзіцца адмаўляць. Для нас было прынцыповым сабрацца на адной пляцоўцы калектывы, якія займаюцца сістэматычна, па адмысловых вучэбных праграмах, маюць у сваім раскладзе некалькі адукацыйных дысцыплін. Хацелася стварыць не толькі своеасаблівае творчае асяроддзе, але і прастору, дзе педагогі дзіцячых школ мастацтваў, цэнтраў пазашкольнай работы, палашаў культуры, прыватных тэатральных школ маглі б абменьвацца досведам.

Мы бачым, што з года ў год расце ўзровень спектакляў, якія заяўляюцца на “Крокі”. І хочацца верыць, што ў гэтым ёсць і нашая заслуга, бо ў праграме форуму заўсёды прысутнічаюць трэнеры і крутлыя сталы як ад беларускага боку, так і ад нашых замежных удзельнікаў. Напрыклад, гэтым разам запланаваны майстар-клас па беларускім народным танцы. У нашай школе мастацтваў на харэаграфічным адзяленні працуе клас з паглыбленым яго вучэннем, які курыруе народная артыстка Беларусі Валіяніна Гаявая. Нацыянальны каларыт замежным калегам прадэманструе педагог гэтага класа Алена Кузнік.

З досведу папярэдніх гадоў мы адчулі, што кіраўнікам калектываў не стае публічных абмеркаванняў. Ім хацелася не толькі пачуць, хто з іх у пэўнай намінацыі найлепшы, але і даведацца пра стаўленне журы да пастаноўкі, папрысутнічаць на рэбозы паказу. Сёлета мы прадугледзелі час на такія прафесійныя сустрэчы.

ШМАТРУКІ І ШМАТАБЛІЧНЫ

— Форум аб'ядноўвае кіраўнікоў калектываў, матывуе іх. Цікава назіраць, як раскрываецца талент педагогаў, якія заявляюцца да нас. Параўнайце школьныя калектывы з тэатрам. Над прафесійнай пастаноўкай будзе звыраваць каманда — рэжысёр, драматург, сцэнаграф, кампазітар, мастак па касцюмах... А ў амаатарскім спектаклі ва ўсіх пералічаных іпастасях часцей за ўсё выступае адзін настаўнік. Самая вялікая складанасць — знайсці літаратурны матэрыял для будучай пастаноўкі. Часта выбар п'есы становіцца сапраўднай праблемай, бо заходзіць у клас — а там 15 дзіцячых і адзін хлопчык. Дзе знайсці драматургію на

Тэатральная тусоўка ад 9 да 17

Людміла Семіжон

такі акцёрскі склад? З гэтым пытаннем сусякаюцца не толькі ў нас. Вось з Беластока прыедзе амаатарскі дзіцячы тэатр Bel Etage — трупла складаецца выключна з дзіцячых.

Педагогам тэатральных школ неабходна адштурхоўвацца ад таго, з кім яны працуюць. Часцей за ўсё ён не можа адабраць колькі вучняў для паказальнага выступлення, а астатніх пакінуць “за бортам”. Ходзіць на заняткі 12 чалавек? Значыцца, у пастаноўцы ўвесь тунз павінен выйсці на сцэну. Кожнаму трэ ба дапамагчы раскрыцца — і пры гэтым не згубіць цілеснасць і якасць пастаноўкі.

З-за нястачы неабходных п'ес многі настаўнікі самі робяць інсцэніроўкі. Прыкладам, у пазаконкурснай праграме будзе ісіці спектакль нашага педагога Наталі Мельнікавай “Прадыслава”. Яна ўзяла за аснову аповесць Волгі Патавай і зрабіла з яго драматургічны матэрыял для сваіх падапечных.

Я бачу, як доўга рыхтуецца кожны школьны спектакль, таму мне вельмі шкада, што такі складаны прадукт не вельмі часта паказваецца. Фестывалі, па сутнасці, і становяцца той запаветнай магчымай выйсці на сапраўдную сцэну і адчуць вопыт глядзельніцкай залы.

Мінчыце ёсць некалькі такіх фестываляў, куды едзеш як да старых знаёмых. Вось і адразу пасля завяршэння “Крокаў” калектывы нашага тэатральнага адзялення выправіцца ў Салігорск на “ТЕАТРОН line”. А ёсць яшчэ летуценны “Чароўны куфарак” у Любаны, самавіты “Тэатральны марафон” у Барысаве. Летась асобная дзіцячая праграма з'явілася ў міжнароднага фестывалю студэнцкіх тэатраў “Тэатральны куфар”.

Выпраўляемся і на замежныя фестывалі, частыяком — да тых калектываў, з якімі пазнаёміліся ў Мінску. На “Кроках” фарміруецца добрая міжнародная тэатраль-

ная тусоўка. Не мае значэння, хто ў якой краіне жыве, бо творчыя сувязі лёгка падтрымліваюцца праз Viber або WhatsApp.

РАЗАМ ДЗЕЛЯ ВЫНІКУ

— “Крокі” аб'ядноўваюць не толькі рэжысёраў амаатарскіх калектываў. У падрыхтоўцы міжнароднага форуму нам моцна дапамагаюць калегі з іншых школ. Выканаўцы з дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 10 імя Яўгена Глебава сустракаюць гасцей фестывалю, музыканты дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 14 ствараюць атмасферу ў фэа ў перапынках паміж паказамі. Выхаванцы дзіцячай мастацкай школы мастацтваў № 3 арганізуюць выставу. Навучэнцы дзіцячай мастацкай школы мастацтваў № 1 імя Віталія Цвірко рыхтуюць карціны ў падарунак удзельнікам. Многія з выпускнікоў нашай ДШМ вяртаюцца на форум у якасці валанцёраў. Напрыклад, дапамагаюць збіраць пасля спектакляў аркушы з адзнакамі наведвальнікаў, падводзіць вынікі глядацкага галасавання (гледачы адзеньваюць канкурэнтаў паралельна з асноўным журы і журы прэсы).

Арганізатарам форуму з'яўляецца Мінгарвыканкам. Сумеснымі намаганнямі атрымліваецца выбудаваць лагістыку размяшчэння удзельнікаў (на вясновыя канікулы многі сталічныя гатэлі забраніраваны турыстамі, таму падабраць для калектываў нумары — тая яшчэ задача), вынайсіці найлепшае рашэнне з харчаваннем, прапанаваць гасцям імпрэзны азнаямленчыя экскурсіі.

Вакол “Крокаў” расце кола заўзых глядачоў. Да нас цягнуцца дзеці, якія вучацца ў сталічных школах мастацтваў. Прыходзяць і тыя, хто пабачыў рэкламу ў метро ці на вуліцы. Абодва залы Новага драматычнага тэатра, дзе мы пачыналі, заўсёды былі перапоўненымі. Нават на гас-

25 сакавіка ў сталіцы распачнецца V Мінскі міжнародны дзіцячы тэатральны форум “Крокі”. Ён збярэ калектывы школ мастацтваў і ўстаноў культуры з Беларусі, Латвіі, Літвы, Польшчы, Расіі, Славакіі, Украіны, Эстоніі. Пра новыя гарызонты фестывалю аглядальніку “К” распавядае прадстаўнік дырэкцыі форуму, намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце Дзіцячай школы мастацтваў № 2 горада Мінска Людміла СЕМІЖОН.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Ганны ШАРКО

Форум адкрыецца трагікамедыяй “Вялікая тата з футра” маскоўскага тэатра-студыі “Дзверы”

Спектакль “Прадыслава” пастаўлены калектывам сталічнай ДШМ №2

Юнацкі тэатр Саца Цэнтра культуры г. Плунге з Літвы прывёз драму “Каханене, джас і д'яол”

чыяв спектаклях, якія ідуць на мове, роднай замежным акцёрам. Інфармацыя ў буклете было дастаткова для іх прыязнага ўспрымання. Гэтым разам мы апрабуем пляцоўку з большай колькасцю месцаў: конкурсны паказ будзе праходзіць на вялікай і малой сцэнах у Мінскім гарадскім палацы культуры.

Заўсёды спадзяемся убачыць у глядацкіх шэрагах студэнтаў творчых ВНУ. Педагагічныя кадры для тэатральных аддзяленняў школ мастацтваў рыхтуе ка-

федра тэатральнай творчасці ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Нярэдка на пасады кіраўнікоў калектываў размяркоўваюцца будучыя акцёры і рэжысёры акадэміі мастацтваў. Прыкладам, на тэатральным аддзяленні ДШМ №2 працуе педагог Таццяна Казановіч, якая прыйшла да нас пасля заканчэння рэжысуры эстрады БДАМ. Аднак у студэнтаў у час фестывалю лекцыяў, таму вырвацца да нас у іх часцей за ўсё не атрымліваецца. Шкада.

КРЫСТАЛЬНЫЯ МАРЫ

— У форуму за гэтыя гады назапасіўся самавіты архіў фотаздымкаў, алічбаваных афіш, артыкулаў пра яго. А вось афішыйнага сайта у нас пакуль няма. Можна было б сканцэнтраваш на ім усю інфармацыю па “Кроках”, змяшчаць там навіны пра падрыхтоўку, пра будучыя гасцей (бо рыхтавацца да чарговага форуму мы пачынаем практычна адразу пасля заканчэння папярэдняга), распавядаць пра членаў журы, вывешваць афішу і аператыўна паведамляць пра правядзенне майстар-класаў ці карэктыроўку часу паказу. Адтуль маглі б чэрпаць неабходныя звесткі журналісты, каб не было недарэчнасцяў ў ўказанні пасадаў ці прозвішчаў. Там мы вывешвалі б спасылкі на матэрыялы ў мас-медыя. Пакуль жа даводзіцца абыходзіцца адмысловымі групамі ва ўсіх папулярных сацсетках.

З верагодных шляхоў развіцця “Крокаў” мне бачыцца стварэнне асобнай беларускай праграмы. Сёлета ў конкурсе значацца тры айнавыя спектаклі, прадстаўленыя калектывамі нашай ДШМ, “Арбум” са сталічнай школы № 26 і Салігорскай ДШМ. Выдатных амаатарскіх тэатраў і таленавітых малых педагогаў у нашай краіне насамрэч куды больш! Можна зрабіць асобны дзень для іх прагляду, а пераможцаў своеасаблівага нацыянальнага албору ўвядзіць у міжнародную праграму.

А яшчэ ёсць крыхаліная мара, ужо датычная тэатральнага аддзялення нашай ДШМ №2. Яно 15 гадоў таму стваралася на базе Новага драматычнага тэатра. Трэба бачыць, як запальваюцца вочы дзіцяцей, калі яны ўспрымаюць святло сапраўднай рампы, пачынаюць арыентавацца, дзе знаходзіцца кулісы ці як выйсці на авансцэну. Адчуваюцца, што ДШМ №2 не хапае ўласнай тэатральнай пляцоўкі.

У перспектыве нам хацелася б мець сцэну, на якой педагогі тэатральнага аддзялення маглі ставіць спектаклі. Вучні змаглі б паказваць там свае пастаноўкі, якіх у сённяшняй скорбонцы аддзялення ўжо чатыры. Можна нават па білетах — упэўнена, праблема з пошукам глядачоў не будзе, бо звычайна да нас прыходзяць родзічы юных акцёраў, іх аднакласнікі і сябры. Было б так хораша на сталой аснове паказваць спектакль на сапраўднай сцэне з выбудаваным асвятленнем і гукам! Гэтага прагнуць і педагогі, і навучэнцы. А калі ў чаканні так многа людзей, для мары абавязкова знойдзецца шані ажыццявіцца.

Аднаўленне лепшых спектакляў мінулых гадоў, вяртанне ў афішу вядомых спектакляў у новай рэдакцыі — справа, здавалася б, звыклая. У тым ліку, і для беларускага балета, дзе апошнім часам да глядача вярнуліся два цудоўныя, высакласныя творы “Спартак” і “Рамза і Джульета”. Абодва — у пастаўцы народнага артыста Беларусі і СССР Вялікага Елізарава, які акураў у перыяд паміж згаданымі дзёнама працамі быў прызначаны мастацкім кіраўніком нашага Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра.

Сцэна з балета “Спартак”. Фрыгія — Ірына Яромкіна.

Рэдагаванне балетаў і нас

Перад гэтымі прэм’ерамі ўсе звычайна задаваліся пытаннем: што новага прынёс харэограф? Сам Вялікі Мікалавіч адказваў, што канцэпцыя прынцыпова не парушалася, адшліфоўвалася хіба асобныя дэталі. Але ж змяняюцца не толькі творы — змяняемся мы, час, адчуванне нас у гэтым часе. Змяняюцца грамадскія настроі, псіхалогія, унутраны свет кожнага асобнага чалавека, эстэтычныя прэраўныя жывыя прыраўны і гэты новы пакаленні. З гэтага пункту гледжання і хочацца зірнуць на адноўленыя спектаклі.

Сцэна з балета “Рамза і Джульета”.

ле рымскай міфалогіі) ці Ніку (паволе старажытнагрэчаскай). Згадаем апошняю сцэну. Паўстанцы разбіты. Над полем, дзе толькі што шумела бітва, пануе трагічная цішыня. І вось, нібы перасяваючы саму смерць, уздымаюцца адзін з воінаў. Гэта Спартак, які з развітальнымі словамі звяртаецца да паплекчыкаў. Тыя адгукваюцца на кліч правадара. І кожны з іх перадае яму свой апошні ўздых, каб хаця б на імгненне падоўжыць ягонае дыханне і жыццё. Цуд адбываецца: па волі аўтара балета, Спартак застаецца жывым на стагоддзі — у крывавым вадзілку, які вымушае загідаць пра пану, запалачваю за неўміручасць, азораны крывады Нікі і не барыцца, а любіць. Менавіта яна перамагае, бы той анёл-ахоўнік. Апоўне пра Спартак, апетага ў безлізна палланні і мастацкіх твораў, становіцца “слабым званом” — і цягне на дно ўсе спектаклі.

На першы план у “Спартак” сёння выходзіць не столькі класавая барацьба паміж мужчыні, адухоўленымі глядацямі ды малапрыгожымі прадэманіамі артыстарацкага Рамза, колькі тэма вечнасці. Так, канфікт захаванай і нават яшчэ больш абавязанай. Але пазрэ былі антыгнэсі і з’яўляюцца з сучаснасцю. А сімвалічная плыючка, зусім не змяніўшыся, ілюстр не толькі нагадае старымарскі Калізей, але і асацыявацца з залітай крывёю арнай самай гісторыі. Менавіта гістарычная арна ў яе філасофскім асвасаванні становіцца месцам дзеяння іпэнтраныя спектакля. І нават цяперашня ў іфінале ў багіно ператраецца ў фінале ў багіно ператраецца — Вікторыю (павол-

жаў узнёслая, светлая, мяккая. Гуллівы сонечны праменыш, што з’яўляецца ў іх пластыцы, надае героям паветрана адухоўленасць, хай і часам свавольны характар. Арыгінальнасць той даўняй пастаноўкі была ў яркай візуалізацыі варажасці як нейкай калектыўнай дзейнай асобы. Злазвесная фігура, зацягнутая ў шэрыя трыко, жывучы сярод людзей, прыкладваюцца ім падобнымі, унікаючы бышчам з індэжук і робячы тым імгненні ракавымі: падліваючы руку, занесеную для ўдару, падоўваю кіржал. Варажасць нібы апускаецца на роўні лікпім паўдніем, сміротным пакрытавым ахінае падчас сну Джульета, прарастае паўсюль. Носыцьбі варажасці пабудованы чалавечы твару, затое ў яе целак чорная “кравяносная сістэма” — злонная кроў, што правсвечваюцца скрозь усе пакрыты. Усё гэта “чыталася” і раней. Але сёння ўзманіліся і іншыя рысы вобразнай антытэмы. Варажасць ахвопілае асобна стывляе-жанравую скрываюцца — пластычныя трагіфара. І сімвалізуе не толькі саранічуну ўсмішку смерці, але і гакерскі здыск з прыраўненямі. Шэрыя фігуры бышчам паўтароўна пластыку асноўных дзейных асоб, але пераводзяць яе ў сістэму гратэску. Як дваіныкі, уз-

нікоячоу побач з параненымі пасля дузі і разам з імі бышчам бы заніслена хіляцца долу, але ў іх апошніх сутаргак і сміротных курчах багыцца зларадасна трыумфу. Гэта — маска нянавісці, крыважаэрны заклік да новых забойстваў. Свайго апагэя тэма дасягае ў трэцім дзеі — у фантазмагарычных скоках, шчынным блазанванні, парадыйных крываўляных над шэлам Джульета. І выхоўвае ці ж не актуальна сёння тэма прыгажосці — і ілжпрыгажосці, што імкнецца надаць маску дабрачыннасці і заняць яе месца?

Не раз гаварылася і пра наўянаісць пластычных лейтэмаўваў, іх значнасць у драматургіі балетаў Елізарава. Але адноўленыя версіі паўтаруцьлі мне яшчэ і да іпагана азначэння — харэаграфічных аферызмаў. Ба-летмайстар ўмее літаральна алма-ным красамойным рухам і нават штырохам сказаць больш, чым іншыя — сузіллінымі тракатамі. І выхоўвае ў глядачу ўменне разважана не толькі словамі, але і імпульсамі нечаканых азораньняў. На яго спектаклях мы адкрываем для сябе не толькі іх эмест, але і саміх сябе — у нечаканым ракурсе. Ці ж не ў гэтым, акрамя ўласна эстэтычных уражаньняў, вышэйшы сэнс аднаўлення?

Наваўраў, перфарманс, які су-праваджаў мінімалістычнымі гук-маналававымі сінтэзатару Яўгена Рагоўна, нібыта будучы вярбаўноўна шырку, цёмную заслону. Але ж гэтая першаю да глядацкага аўдыенцы стваралася сваямо. Маўляў, ці здолець яе распаўсюдзіць вочы і

Юлія ЧУРКО, доктар мастацтвазнаўства, прафесар

Светлая прэм’ера фантазмагоры “Ніці” адбылася летас на Міжнародным музычным фестывалі моладзі (FIMU) ў французскім Белфоры. А днямі ў крэатыўнай прасторы Ок16 гэты незвычайны канцэрт-спектакль мог убачыць і беларускі глядач.

Надзея БУНЧЭВІЧ / Фота Марты ЯНУШКЕВІЧ

Праект яднае харэаграфію, тэатралізаванымі інструментальнымі сола і відэапрактыкамі. Удзельнікі — Камерыны хор Salutars, Тэатр танца “Альтана” і са-дэтка Dziwasi Trio Una (aka Іна Перасецкая-Малаковіч). Сінтэз мастацтваў? Вядома. Але ён — не самацэла, а ўсяго толькі сродак, каб паўнаціна эстэтычных уражаньняў спалучылася з глыбокай сэнсавай асновай, здатнай выклікаць яшчэ і філасофскі розум.

Назва праекта добра аб-трыываецца ў афармленні афішы і праграмак — да кожнага з паловаў чалавечай рукі прыязаны нігікі, што ператрачваюцца ў піль нотны лінейск. Насупраць — такая ж “трыываюцца” рука, якая ішчэцца бышчам для пры-вільнага поідку. Вузельчыкі — ноткі.

Зігнанасць нумароў, што выконваюцца без перапынку, уперае іпаўноцу, непазвільваю палганіну. Пра што? Пра наша жыццё — ад ранку да ночы, ад вясны да зімы, ад нараджэння да сыходу ў нішчэст. Выкладальныя апраўдкі беларускіх народных песень (Андрэй Саўрышка,

Палацкая мастацкая галерэя не часта прымае такіх нечаканых гасцей. Гэта чатыры асобы, чатыры сцыхі, якія за адзін творчы вечар зрабілі маленькі пераваорт у розумав нават тых, хто прышоў з чыстай цікаўнасцю: маўляў, а што ж яны тут вырабляюць? Літаратурна-мастацка-музычная дзея іпівіебен напоўніла кубаметры прасторы старых езуціцкіх лёхаў сваім адмысловым “ваймам”.

Імпровізацыя група з невямаў-лінаўкай называ “Эксперыментны Gesamtkunstwerk”. Яе ўдзельнікі Павел Вайніч, алексаў з ірваўныя ісклівае літаратурна прастора праламаў аказі ў сліне іпаўноцу глядачу адкамеру дзе на сабе, занураюцца ў сваё кішкату тране. Гэтым спрыяла і літаратурна дэкламацыя, палобная да іпага прамаўлення маліваў. Несумненна, такая падача толькі яшчэ раз паўтарае, што феномен перфармансу заклучаецца ў абычойнаці класічных нормаў у падачы аўтарскага мэтарыялу — у дададзеным вышкду, іпаўноцу тране. Спрабуецца трымацца за апаўноцую нітку, ты адчуваў, што воль-воль сарвешся і ўпаўдзі ад бэсісла, ад іпаўці адсутнасці сэнсаў.

Нітка Арыядны і вузельчыкі нотак

Канстанціна Яськова, Іны Перасецкай-Малаковіч, удзельніцаў хору “Беласякі Беларускай” спалучаюцца прыгугненні-скоку, якімі звычайна суправяджаюцца фольклорныя апраўдкі, — сучасная пластыка, якая, тым не менш, вельмі тонка, бы на запавяленай хуткасці, працягвае та ж нароўна-абрадавыя дэсані. Не забыты і ўласна “ніці”, у роўці якіх выступаюць доўгія чорныя шпалкі і такія ж вільняны, праз усю адзіночную прастору, скруткі. Чым не спавілка на знакаміты беларускія павысі ці спынаны адрэзы-палотны?

Двай прапанаваныя фольклорныя апраўдкі не зусім звычайныя; у іх выкарываюцца ўсе магчымыя харавой фактуры, сучасная прымёма, ашчадае далучэнне інструментарыя — ад вялагэлі да вяртана і ўпараўнае, зварот да іпаўноцу-шорнаў дэ іных шумавых эфектаў, якія часцік узяваюцца ў тэатры і кіно. Атрыма-ліўся гэтка імпрысаніс-мелодыя. На першы план выдзіла атамасфернасць.

Вывільвае не іпаўноцу-выя песні, а надаюць ім напярэдае касмічны аб’ём, змяняючы іх у шырокае асячальнае поле, вытлумаюцца ў гэткае праграмакі. Салутары і Тэатр танца “Альтана” на чале з Ганнай Корык трымаюцца на вільняным энтузіязме ўсіх удзельнікаў. Рухаюцца праграмы, яны самі выступаюць у роўці дызайнераў, мастакоў, стваральнікаў відэаконтэ-стаў, адміністратараў, рас-паўсюджальнікаў кніжкоў.

Сувязь пластыкі са спевамі вызначаецца не толькі іх сінхронізацыяй, але і мабільнасцю саміх артыстаў хору. Спелак ўвесь час рухаюцца, змешваюцца з танцамі — зладжана і ў той жа час нямаюцца. Не сымвалічна са сёння, змяняюць сінхронныя строй, блізка да транс-формераў. Утвараюць сваёй пластыкай ды пераходны мудрагелісты ніш-ліні — і тым скручваюцца-раскручваюцца, рассяваюцца на зыбні і асобныя адзіны, зноў збіраюцца ў іпівільнае кола, бы ў жылы клубок — гэтка “вузельчыкі на павыш”.

Крыкі шптам

Паэтычныя медытацыі Галіны Сіучанка.

Тэатр танца “Альтана”.

Дарэчы, гэта быў не першы сумесны праект двух калектываў. — Мы супрацоўнічаем ужо некалькі гадоў, — рас-паўнае кіраўніч хор Salutars Волга Яськова. — “Альтана” залучалася да нас яшчэ ў 2016-м, калі мы атрымалі іпаўноцуныя ішчэ апраўдкі ў Марыянскім тэатры Санкт-Пецярбурга на міжнародным фестывалі “Спеўная Масленіца”. Дый пазвалася наш 15-гадова юбілей — со-лыны каніэрт у Нальянаў-пільнай школе прыгажосці, дзе мы паказвалі “Беларускі альбом”, быў аздоблены харэаграфіяй Ганны Корык. Цяперашняя праграма “Ні-

ці” рыхтавалася да фестыва-ла ў Францыі. У праект быў укладзена столькі сіт, што шкала бало рабіць яго “аднараўнавым”. Таму і сталі ішчэць іншыя плыючы. Акрамя Мінска, запінаваны паказу ў Брэсце і Санкт-Пецярбургу. Запрашваюцца нас таксама ў Гомель, Віцебск, але без фінансавай падтрымкі ладзіць гастролі падарожжаў.

Між тым, падобныя праграмы з’яўляюцца не толькі прынесці асадоу, але і змяніць само наша стаўленне да харавога мастацтва, зрабіць яго прышчальным да моладзі.

Літаратурнае шоу групы “Эскарцыстычны Gesamtkunstwerk”.

Трамплінам наверх, дзе і світло ў іпаўноцу і іпівільна, паслу-каў выступ паэтка Галіны Сіучанка, якая прэзентавала сваё вымак “Фоў званочка”. Нахвільваюцца творчасцю неперажытавана мэтра Іаўна Брод-скага, а таксама сучасных аўтараў Па-ру Купілова і Міхаіла Баварына, яны ставя даследваць свет з дапамогай аўдыя і візуальнай палітычнай мэты. Каб стварыць напта палобна, неабходна быць чужым і раз за разам прапуская праз сабе прыямні рафлексійнага скарэра.

Яе герметычная пазыя зякло-наеца ў аўмоўненым вышкду і сімвалічных магчымаўкаў слова, якому паэтка надае неавергадныя

Ліст ў рэдакцыю Вялікі блеф маленькага тэатра

Рэкламны ролюк па тэлебачанні і афішы на рэкламных тумбах абяцалі мінскім аматарам тэатра ледзь не “спектакль стагоддзя”, “баль для душы”, “імяныны сэрца”, “Сумненняў ні ў каго ўдзельніц! Замагло пераціна — знакаміты раман Міхаіла Булгакава “Майстар і Маргарыта”, пастаноўка “маскоўскага эксперыментальнага тэатра”, спектакль ужо “дваццаць гадоў у сцэне”, ролю галоўнай героіні выконвае вядомая і таленавітая актрыса Кацярына Клімава... Праўда, цэны на квіткі моцна “кусаляся”, але праўдзівы тэатрал ледей неаддэсць-недад’е, чым пазавіць сябе добрага спектаклю. Пагадоў, паказ быў прызначаны на 3 сакавіка — напярэдадні жаночага вясновага свята. Хіба сапраўды мужчына адмовіць у задавальненні каханай? жанчыне? Адным словам, разлік верны...

І вось доўгачаканы дзень настаў. Вялікая зала Палаца рэспублікі запоўнена палкам. 19.00. Праходзіць дзе-сяць хвілін, потым пачынаюцца... Нашы прызычаныя да пунктуальнасці глядачы пачалі трохі хваляцца. Але воль нарэшце — пачалося...

Ужо першыя сцены спектакля трохі збытжэлі. Найперш праз адсутнасць звязнай драматургіі, замест якой — хаатычна складзеная кавалкі, адвольна надзёрты з бутлакаўскага тэксту. Ігра акцёраў таксама, як кажуць, “накідала жадаць”: перабольшаны танцы, танцыя трукі ў разліку выклікаць смех залы, невыражана дыкця...

Заставалася належа на Клімава — і воль з-за кулісаў з’явілася жаночая фігура ў капелюшы з вільнянымі павыі. Элегантна прарэзала на лаву, адтварыўшы ножку — і неўза-бае зноў схаваўлася за кулісамі. На гэтым узлез галоўнай героіні (у першым дзеянні і абмежавана). Зарадзілася надобра думка: а ці Клімава гэта?

Калі першыя дзеянне “спектакля” яшчэ моцна было хай і вільняй найшэйкай — суаднесці з перакар-нінай, то дзеянне другога — як бы гэта мякчэй выказана — уаўляла з сабе бессонсоўны набор слоў, выкрыкаў і рухаў цела. Нават знакаміты эпізод у вяр’етэ, які дае выдатную магчымасць паўніць з гульняў эляды, забіў плоскім гуерам — што называецца, “ніжэй за плітнуць”, “Маг” выпрасіць у глядачу некалькі грашовых купюр і паабяцаў “недарокаў” апаўноці ў і нейкае нянаві-падоба месца, а “сэнс чорнай магі” быў зведлены да не-радавалася шукеркі з правай роўці ў левую.

І што ж нашы глядачы? Іх яўна паўляла ўласная вы-ханаснасць. Многія проста зліўлена маўчалі, некаторыя спрабавалі падбалбавы акцёраў стрыманымі сміш-камі: можа быць, гэта дапаможа ім “разыграцца”. Тым, аднак, у дапамоце патрыба не мелі, адчуваць сабе пал-кам вольна — але, мабыць, не зусім разумелі, што ж ім, уласна, на сцэне рабіць. Палобна было на тое, што са спектакля выпалі нейкія эпізоды (магчыма, з той жа га-лоўнай героіняй), а ў іншых акцёраў спрабавалі хай за-лацаш “дзіркі” імпровізацыяй — на радзасці ізнараваньня. Наогул, акцёрска імпровізацыя мае права на існаванне і нават можа быць палкам удадай. Але для гэтага трэба зусім іншы ўзровень інтэлекту і культуры...

Атмасфера расчаравання ў глядзельнай зале ўсё бо-льш згугчалася. Экспансіўныя італьянскія глядачы, пэўна, папроста закідалі і гару-акцёраў гілымі паміра-рамі, ну а нашы сталі папоўна культурна сыходзіць. “Не вынесла душа поета!” ў аўтара гэтай рэплікі — я пакінула залу ў сярэдзіне другога дзеяння, бо стала ўжо невыносна. І справа нават не ў тым, што часу было шка-да. Усё нашамг трэба: за бойкім нахабствам маладых маскоўскіх “вышкванцаў” вільянона чыталася актрыца непавага: маўляў, “чэрнінскія разважкі з’явіць што ім ні дай”. І воль гэта трымаць не было ніякай магчымас-ці.

Якая ж мараль? Перш за ўсё, хацелася б сказаць паваж-нак актрысе Кацярыне Клімавай: пакуль бессонсоўную эксплуатацыю свайго імя неліва такія пабеспанараньня. Але гапоўнаць тры ў інным. Лікім гастралёрам, вольма, мада справы да глядацкага расчаравання. Ім важна толькі адно: уладосць-такі “сесекчы” грошкы, і вельмі няма-лія. Аднак тая іх поспех — аднаровозы. Чуткамі яма-поўніцца — і ніхто болей на іх “спектаклі” ў Мінску ха-дзіць не будзе. Занадта ўладосі ім выклікаць вількі неда-вер’я вільям сваім маскоўскім “субратам па ічку”. Сярод іх, іншым, шмат годных людзей, але зараз і да іх міхвольці пачнуць ставіцца з недаверам.

Алена ЧЫЖЭўСКАЯ, член Саюза пісьменнікаў Беларусі

Каўбаса бясплатнай не бывае. А вось песня...

Праекты развіцця

Першы раз я пабываў на Ваўкавышчыне ў 2006 годзе. “К” мела тады неаблігі стасункі з кіраўніцтвам раёна. Тагачасны старшыня райвыканкама Міхаіл Савельеў, які актыўна прапагандаваў гісторыю і культуру роднага краю, нават нежк заязджаў да нас у рэдакцыю. Менавіта Міхаіл Гендзевіч запрасіў мяне ў Ваўкавыск на святачнае адкрыццё фантана. Паспелі наведаць не толькі ўрачыстасці, але і ваенна-гістарычны музей імя Пятра Баграціёна, гарадскі дом рамёстваў, навуіткі аграгарадок Гнезна з шыкоўнымі клубнай установай, школай і бальніцай. Такім і заставаўся для мяне раён: вясновае адраджэнне, дзіўная кветка фантана, скульптурная выява гордага ваўка і зладжаная праца работнікаў культуры...

Яўген РАГІН, Мінск — Ваўкавыскі раён — Мінск / Фота аўтара

Праз дзесяць гадоў, у 2016-м, давялося выпадкова патрапіць у аграгарадок Шылавічы. На легкавіку калегі Канстанціна Антановіча мы ехалі ў Бераслаўскі раён на нашым шматгадовага журналісцкага аўтара. Косія, зацікаўлены маімі размовамі пра ўзорную Ваўкавышчыну, вырашыў пераканацца ў гэтым на ўласныя вочы. Таму і збочылі.

Таму, я, мякка кажучы, засмуціўся, калі пабачыў унутраны стан клубнай установы Шылавічаў, якая месціцца поруч з бібліятэкай у аднапавярховым дамку. У танцавальнай зале адчуваеш сябе як на палубе карабля ў качку. Электраправадка ненадзейная. Святло кепскае...

КАМЕРЦЫЯ? НЕ! БІЗНЕС? НЕ! ТАДЫ ШТО?

За гэты час у раёне і аддзеле неаднаразова мянялася кіраўніцтва. Два гады таму на пасаду начальніка аддзела культуры прыйшоў Ігар Салавей. На маю тэлефонную просьбу разам наведаць Шылавічы, паглядзець, што зроблена і што трэба зрабіць у маштабах раёна, ён зазначыў: грошы на рамонт ДК у Шылавічах выдаткоўваліся і будуць выдаткоўвацца, многае там ужо змянілася да лепшага, і больш важным яму ўяўляецца аналіз работы іншых устаноў, якія таксама могуць вызначыць і вызначыць духоўна-фінансавы надвор’е на метакарце культурнай Ваўкавышчыны.

І я паверыў начальніку. Паверыў у тое, што ДК у Шылавічах неўзабаве перастане быць праблемным аб’ектам. І сапраўды, на карце раёна дастаткова іншых паселішчаў, многа яшчэ не даследаваных.

Калі селі з Ігарам Салаўём і пачалі выпрацоўваць мой маршрут, высветлілася яшчэ вось што. У першую чаргу начальніка аддзела культуры не задаваліся пазабюджэтай дзейнасцю падпачечных яму устаноў. Па леташніх выніках план па аказанні платных паслуг застаўся нявыкананым, не хапіла чатырох працэнтаў. У выніку культура Ваўкавышчыны застопарылася ў сярэдыне абласнога топ-спіса. А пры малым пазабюджэце няма магчымасці істотна павялічыць матэрыяльнае стымуляванне работнікаў. А трэба яшчэ і за камуналку плаціць.

Таму атрымалася, што артыкул, па сутнасці, прысвечаны пазабюджэтай дзейнасці. Чытай — ка-

мершы? Ды не! Сяброўства са спонсарамі, гнуткае карыстанне пералікам платных паслуг, прыцягненне пазабюджэтных крыніц фінансавання, як я разумею, і называецца эканомікай культуры. Вось толькі ў поўным аб’ёме мне яшчэ не даводзілася бачыць пераканаўчы прыклады такой з’явы. Ці дажыву да гэтага шчасця?

У ЧАКАННІ ДАТ І ПАДЗЕЙ

Не пабачыў я эканамічнай разняволенасці творчага праектавання і ў Ваўкавыскім раёне. Вось што кажа на гэты конт дырэктар мясцовай раённай бібліятэкі Марына Болдак: “Займець еўрасаюзаўскі грант — справа вельмі няпростая. Вучылася гэтаму і на абласных курсах, і ў Польшчы. Шмат заявак падалі. І праекты нібыта цікавыя, але ніводзін пакуль не прайшоў”.

Гэткая ж сітуацыя і ў клубнай дзейнасці. Каментарый тут можа быць такім. На маёй любімай Рагачоўшчыне праектнай дзейнасцю пры падтрымцы еўрасаюзаўскіх грантаў пачалі займацца аж з 2008 года. Прыкладна з гэтага часу спажаўлі культуры пачалі прызвычайвацца да таго, што любая яе праява (за выключэннем, бадай, канцэртаў да дзяржаўных датаў ды сакральных абрадаў) — платная.

На сёння на Рагачоўшчыне асвоена звыш 550 тысяч еўра. Але гэта не азначае, што кожны праект падтрымліваецца. Бываюць і адмовы. Аднак, як сцвярджае начальнік аддзела ізаляцыйнай работы, культуры і па справах моладзі Рагачоўскага райвыканкама Міхаіл Зайцаў, трэба не губляць надзеі і працягваць стужацца ў любых дзверы.

Яго калега з Ваўкавыска Ігар Салавей цалкам згодны. Але кажа, што галоўныя задачы, якія сёлетай ставіць перад яго аддзелам, усё ж, іншыя. Першая: святкаванне 75-годдзя Гродзеншчыны. Другая: годна адзначыць 75-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Трэцяя: акцыя “Польмя міру” (эстафета агню II Еўрапейскіх гульняў).

Наконт трэцяга праекта. Справа ў тым, што факеланосцы агню гульняў на шляху да мінскага “Дынама” запаліць яго на Шведскай гары ў Ваўкавыску, якую да гэтага часу яшчэ трэба добраўпарадкаваць. А ўрачыстасці з гэтай нагоды мяркуецца правесці на пляцоўцы завода “Беллакт”.

1

2

3

4

5

6

7

- 1 Вярэйкаўскі артэфакт.
- 2 “Згода” з Вярэйкаў.
- 3 Бібліятэкар Вярэйкаўскай сельскай бібліятэкі Тамара Вялічка ўразіла мяне надзвычай.
- 4 Гаспадыня “Сваякоў” з аграгарадка Юбілейны Марыя Бачынская.
- 5 Алена Паркоўская з выхаванца Іллюшам Жыткевічам.
- 6 Гульні для дарослых: кіраўнік гарадскога бібліятэчнага філіяла № 46 Наталля Бортнік і бібліятэкары Ірына Ганісеўская, Юлія Міхалевіч.
- 7 Настаўніцкі ансамбль “Авацыя” рыхтуецца да чарговага платнага канцэрта.

На ажыццяўленне згаданых практаў скарываны, па словах начальніка, усе творчыя сілы адзела. І прыярытэты тут аспрэчваюцца цяжка.

УВОДЗІНЫ Ў ПРАДМЕТ

Каб паставіць канчатковы крыж на слове “камерыця”, згадаю словы міністра культуры краіны Юрыя Бондара, што прагучалі на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь: “Сацыяльнасць сферы прадугледжвае і яе сацыяльную адказнасць — прыкладаць максімум намаганняў, каб зарабляць грошкі самі, сваім розумам і талентамі, так, як гэта робіць увесь свет. Разам з тым, мы не павінны кідацца і ў іншую краінасць, калі культура атамаляецца з бізнесам. Так, яе падтрымлівае дзяржава, але абавязана падтрымліваць і грамадства”.

Кілбаса, нават калі гаворка вядзецца пра эрзац-прадукт найішшага гатунку, не бывае бясплатнай. Гэта аксіёма ў дачыненні да характарыстыкі пазабюджэтай дзейнасці таго ці іншага адзела культуры набыла афарыстычную ўстойлівасць. Маўляў, калі за кілбасу мы плашым, дык чым горшыя паслугі ў сферы рэгіянальнай культуры?

Адразу адзначу: я не прыхільнік платных паслуг у такім выглядзе, у якім яны існуюць на сённяшні дзень. Мая б воля, вызваліў бы ад іх бібліятэкі, бо праз рупнасць пра заробак сваю першасную задачу павышэння прэстыжу чытанія многія з іх выконваюць, на мой погляд, без належнай эфектыўнасці. Стаўку не на камерцыю, а на навуковыя даследаванні павінны рабіць і раённыя цэнтры рамёстваў. Інакш з-за паточнага вырабу сувеніраў пакрысе згубім тую аўтэнтычную скарбы, што належаш да нашчыннальнай матэрыяльнай і духоўнай спадчыны.

ЦІКАВІЦЬ ТОЛЬКІ АДНО

І не вельмі карціць мне параўноўваць нейкую там кілбасу з народнай песняй. Вось у вёсцы Плябанайцы кіраўнік клуба Аляксандр Бабін яе ніколі не прадаваў. І ўсе канцэрты ў яго — бясплатныя. Хтосьці скажа: не прывучыў вясцоўцаў развітвацца з рублямі дзеля паляпшэння матэрыяльнага стану мясцовай культуры. А ён і не збіраўся прывучаць. Справа ў тым, што Аляксандр Бабін — спецыяліст у наладжанні дыскатэк. І толькі за іх кошт пры леташнім плане ў дзесяць тысяч рублёў ён аказаў паслугу на 21,5 тысячы. Пазастаецца вырочка складала 28 тысяч рублёў. Кіраўніцтва нават прапанавала яму ўзначаліць Маладзёжны цэнтр у Ваўкавыску.

Пытаюся ў Аляксандра: “Матываваная для такой працы — грошы?” А той сцвярджае, што паколькі частка пазабюджэтай застаецца ў адзеле для “зашыроўвання дзірак”, дык матываванай для яго з’яўляецца найперш жаданне вясцоўцаў мець якасны адпачынак.

Не буду пісаць, чым прываблівае наведвальнікаў Аляксандр Бабін. Яго ў свой час “ашукаў” мой нястомны калега Юрый Чарнякевіч. Раю звярнуцца да яго артыкула (№45 за 2017 год): там шмат павучальнага.

А выснова такая: платныя паслугі — рэч гнуткая. Вы ўмеце прадаваць канцэрты — прадавайце. Прывучылі людзей да платных танцаў — удасканальвайцеся ў гэ-

тым кірунку. Калі і там і там удалося ліквідаваць прагу спажываць да бясплатнай “кілбасы” — рэспект вам падвойны. Значыць, дбаеце пра перспектыву.

Цікавіць мяне толькі адно. Чаму пры такіх пазабюджэтных поспехах вёскі Плябанайцы і пры агульным раённым адставанні ад выканання плана платных паслуг вопыт Аляксандра Бабіна так і застаецца на Ваўкавышчыне неабагульненым? Падаецца, на пачатку красавіка ў Лідзе павінна прайсці абласная нарада па пазабюджэтай дзейнасці. Цікава, ці будзе выступаць на ёй Аляксандр Бабін?

ПАЗАБЮДЖЭТ ЯК ГАРАНТ САМАСТОЙНАСЦІ

Вельмі кантрасная карцінка: сучасны будынак польскай школы і савесці спрошчаны амір дзіцячай школы мастацтваў. Але форма далёка не заўжды ападвадае зместу. Ваўкавыская ДШМ лічыцца ці не першай у рэспубліцы па наяўнасці вучняў. Пагадзіцеся, што больш за 838 дзяцей у ДШМ і васьмі яе філіялах — гэта не жартачка. Але я не пра гэта нават.

— Калі б мне сказалі, што мая ўстанова вызваляецца ад плана па аказанні платных паслуг, дык я б катэгарычна была супраць, — распавяла дырэктар школы мастацтваў Наталія Гаршкова.

Яна паказала мне школу, вучняў (чацьвёрта з іх — стыпендыяты Прозідонскага фонду па падтрымцы таленавітай моладзі!), вучнёўскія і настаўніцкія творчыя калектывы, якія пастаянна ўдзельнічаюць у конкурсах, фестывалях і выязных канцэртах.

Вось каб дабрацца да тых канкурсаў, фестываляў і канцэртаў, і патрэбны пазабюджэтыя грошы, бо свайго транспарту школа ніколі не мела. І свой пазабюджэт — як гарант пэўнай самастойнасці — ДШМ мае. Дый заробкі тут не блага. Наталія Мікалаеўна паказвае квіток з налічэннем месячнай аплаты працы аднаго з вясковых педагогаў з першай настаўніцкай катэгорыяй (існуе і вышэйшая), які мае паўтары стаўкі, — 813 рублёў.

ГАВАРЫЦЬ НЕ ўМЕЮЦЬ, А ўжо СПЯВАЮЦЬ!

Пойдзем далей. Вынік адзінага ўдалага праектавання мне давёлося пабачыць у гарадскім бібліятэчным філіяле № 46. Грошы не ўрасаюзаўскія, бо праект, так бы мовіць, мясцовага значэння — вынік супрацы бібліятэкараў і прадаўцаў тэрытарыяльнага цэнтры сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Але “мясцовасць” праекта ніяк не абясцэнвае ягонага выкароднага прызначэння.

Мяркуйце самі. Частка абанемента адведзена (балазе, плошчкі дазваляюць) пад бібліятэчныя заняткі з дзецьмі. Новая мэбля, шыкоўныя гульні, прызначаныя для развіцця дзіцяці, цапкі, кніжкі... Такага я яшчэ нідзе не бачыў. Дзяцей сюды прыводзяць з трохгадовага ўзросту. Яны яшчэ толкам гаварыць не могуць — а ўжо спяваюць! Глядзіш, так і чытаць навука.

Шмат дзяцей і ў раённым цэнтры рамёстваў. Размешчаны ён на тэрыторыі былой вайсковай часткі. Аўтамабільнага руху там няма, таму гуртоўцы сабе адчуваюць досыць камфортна. Для дадатковага эмацыянальнага напалу яшчэ і сядзіба

Дзедзі Мароза існуе. Наш беларускі Зюзя, відаць, забыты канчаткова.

Пры РЦР няма сувенірнай крамы. Але план пазабюджэтай дзейнасці выконваецца. Ёсць у цэнтры філіял у гарпасёлку Рось. Прычым рамёствам там навуваюцца не толькі дзеці, але і дарослыя.

“ЗГОДА” І ІНШЫЯ...

У раённага цэнтры культуры і народнай творчасці — 17 філіялаў. Адзін з іх — у вёсцы Вярэйкі. Клуб падчас майго наведвання літаральна кішуў дзятвай! Уразіла там многае: вельмі прадуманыя конкурсы, з’яўляецца народнага ансамбля “Згода” (мастацкі кіраўнік калектыву Ганна Бязгодова жартуе, што назву калектыву трансфармавала са свайго прозвішча).

Аднак першае месца варта прысудзіць бібліятэкарэ Тамары Вялічка. Яна мяне, як той казаў, адразу ў абарот узяла. Распавяла пра свае краязнаўчыя здабыткі, пра календарна-абрадавую сістэму зносін з чытачамі, парала, якую кнігу варта мне ў рукі ўзяць. Я паслухмяна ўсё запісаў, бо нават аўтара такога не ведаў.

І вось яшчэ пра што хачу распавесці. Насупраць дома культуры, праз дарогу, стаіць незвычайны помнік. Госці заўжды тут спыняюцца, а потым ідуць па даведкі ў бібліятэку. А спадарыня Вялічка даўно прывыкла да роля экскурсавода і з гатоўнасцю распавядае пра гісторыю вялікага каханя.

Калісьці Вярэйкамі валодаў стольнік Юзэф Бісінг, і была ў яго дачка Аляксандра, якая пабралася шлюбам з палкоўнікам Аляксандрам Толь Светчыным. Апошні пабудоваў у Вярэйках царкву. А каталіка Аляксандра напрасіла ўзвесці яшчэ і касцёл. Што і было зроблена. Аляксандр памёр у 1838 годзе, і на месцы яго пахавання ўдава ўзяла помнік, каб кожны ахвотны ведаў пра іхняе вялікае каханне.

Ці не тоіцца тут ідэі цікавага праекта? Пра сямейную згоду, каханне і выкароднасць памкненняў? Але не мая гэта справа — праекты рэдумываць.

Пабывалі мы і ў аграгарадку Юбілейным, вядомаму дзякуючы знакамітаму гурту “Сваякі”. Шмат пісаў пра яго, таму гэтым разам зсяроджвацца не буду. Значыць толькі адно: і вакол гэтага брэндавага калектыву можна прадумваць шмат цікавага ў плане праектнага трансгранічнага развіцця...

***

Вельмі цяжка рабіць напрыканцы нейкія высновы, калі пабачыць давялося толькі станоўчае (страшна сумна па тых часінах, калі на ўласных колах падчас нашага шматгадовага аўтатуру мы маглі азнаёміцца і з, так бы мовіць, адваротным, не вельмі сонечным бокам рэгіянальнай культуры).

Зрэшты, дырэктар раённага цэнтры культуры і народнай творчасці Алена Клімуць сцвярджае, што ўсе 17 яе вясковых філіялаў з леташнім планам пазабюджэтай дзейнасці справіліся. Не сумняюся.

Цікавых людзей у сферы раённай культуры Ваўкавышчыны — шмат. А цікавыя інтрыгоўныя праектаў — амаль няма. Значыць, тыя, хто могуць, не здолелі стаць арыенцірам для тых, хто не надта хоча? Прынамсі, мне робіцца зразумелым, чаму нас перасталі запрашаць у Ваўкавыскі раён. Паспрабуем выправіць сітуацыю.

Знаёмцеся!

Нават воўк — сонечны

Саломкапляцельшыца Аксана Урублеўская — вытанчаная, асветленая пастаяннымі ідэямі. І вочы ў яе — блакітныя.

Ганчар — філосаф, бо працуе з зямлёй. Ткачыха — арацкая, бо заўжды кляпоціцца пра урадлівасць тканага поля жыцця. Вышывачка — садоўнік, бо вырошчвае чароўныя дрэвы ды кветкі...

Аксана Урублеўская — давераная асоба сонца на зямлі, бо яна — саломкапляцельшыца. Паралельна выконвае абавязкі майстра народных промыслаў і рамёстваў Ваўкавыскага РЦР.

Прычым тут, скажаце, сонца? Ды пры тым, што любы выраб жанчыны не толькі радуе вока, але і прэе душу, алводзіць ад думак пра гора і бяду. Пабываў у яе майстэрні — усё роўна як саларый наведваць ды вітамінны душ прыняць! Кожная саломінка тут нібы батарэйка, што цягам усёго лета назапашвала сонечную энэргію.

Таму і не дзіўна, што сама Аксана Аляксееўна літаральна свеціцца знутры. Не па прычыне субтыльнасці, а ў выніку таго, што прасякнутая той самай сонечнай энэргіяй. Прафесія трансфармуе людзей. Прафесія-шчасце трансфармуе ў лепшы бок. Але ўсё роўна патрэбна тут вялікая асіражонасць. Саламяны выраб, вытанчаны і бездакорны, патрапіўшы выпадкова пад дождж, безнадзейна чарнее...

Адкуль усё пайшло? Ад бабуль, кажа майстэрха. Усё ўмелі, усё маглі. Сем і былі вялікімі. Разам збіраліся пастаянна, каб падзяліць і радаць, і гора. А бабулі пры гэтым надзвычай рукастымі ды галасцістымі былі. Вось яны і ўцягнулі ўнучку ў салодкі вір творчага пошукі.

А яшчэ бацька, Аляксей Канстанцінавіч, паўплываў. Падчас жніва браў дачку з сабой, яна любавалася і нівай, і пожняй. Зразумела, што салама таксама і код хлеба захоўвае.

Першая кветачка “нарадзілася” ў 1987 годзе. Нібыта сама вырасла. А потым — пайшло і пайшло. Куфры, млыны, жывёліны, пушкі, павукі, вазончыкі... З саломы можна вырабіць усё. Да прыкладу, збіраецца Аксана Аляксееўна сплесці выяву ваўка. Сімвал Ваўкавыска павінен таксама атрымацца сонечным — мудрым, выкародным, гордым.

Дачка Маша — менеджар па турызме. Па гэтай прычыне для Аксаны Урублеўскай новыя перспектывы раскрыліся. Вырашыла яна стварыць аграздзібу, дзе самым галоўным колерам будзе саламяны. А супраца з дачкой дазволіць яшчэ і турыстычны сэрвіс засвоіць. Жыццё творцы складаецца з эксперыментаў. Толькі пры наяўнасці мастакоўскай амбіцыйнай смеласці і магчымых шлях наперад.

Застаецца толькі ўдачы Аксане Аляксееўне пажадаць. P.S. Калі створыце ваўка, прыйшце фотакартку. Апублікуем.

Замест замкнення

Любіць... як?

Вось такая рускамоўная рэклама ўпрыгожвае райцэнтр.

Для Гола малой радзімы вельмі актуальная тема. Шмат у якіх райцэнтрах вулічная рэклама вядзе пра гэта гаворку выключна на рускай мове. Як па мне, гэта дзіўна. Вось і ў Ваўкавыску любяць малую радзіму па-руску. Прынамсі, прыкладаў беларускамоўнай вулічнай рэкламы бачыць давялося вельмі мала.

Сустрэліся неяк талковы зяць ды беззаганная цешча

21 сакавіка споўнілася 75 гадоў заслужанаму дзеячу мастацтваў Рэспублікі Беларусь Міколу Дудчанку, стваральніку і першаму кіраўніку харэаграфічнага калектыву “Харошкі”, рэжысёру-пастаноўшчыку і балетмайстру. Зборнік артыкулаў пра яго этнахарэограф і этнапедагог Мікола Козенка назваў пяць гадоў таму “Неўтаймаваны”. Вельмі дакладная характарыстыка. Мікола Дудчанка, шануючы мінулае, не забываецца і на перспектыву. Не раз выступаў у ролі старшыні экспертнай рады фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”. Надзвычай шаную тых людзей, якія віртуозна танцуюць. Як па мне, дык яны ведаюць яшчэ адну адмысловую мову — мову зносін і асабістага волевыяўлення. Гарызонты для такіх пастаянна пашыраюцца. З днём нараджэння, Мікола Рыгоравіч!

Пераможцы з Барані.

Мастак Алена Нялюбіна з Бабруйска.

Яўген РАГІН

Даўно не было лістоў ад нашай актыўнай пазаштатнай аўтаркі з Барані **Аршанскай** дзіцячай школы мастацтваў № 3 Наталі Латышавай. І ўрэшце вось яно: “*Удзел у конкурсах, фестывалях, алімпіадах стаў для нашых выхаванцаў з’явай звычайнай. Юныя цымбалісты Ганна Мамантава, Ганна Карповіч, Цімафей Шкрэдаў і гітарыст Даніл Забела прынялі ўдзел у V гарадскім адкрытым фестывалі-конкурсе “Звіняць струны зяночкі”. У канцэртнай зале Аршанскай ДШМ у намінацыі “солёнае выканальніцтва” выступілі юныя канкурсанты з Оршы, Барані, філіяла Балбасова, Багузіўска, Віцебска, Лёзна і пасёлка Бабнічы. У выніку дыпломам лаўрэата I ступені ўзнагароджаны Цімафей Шкрэдаў, Ганна Мамантава, Ганна Карповіч і Даніл Забела атрымалі дыплумы лаўрэатаў III ступені*”. Застаецца дадаць, што дасягнуць такіх вышэйшых сваім выхаванцам дапамагалі настаўнікі Жанна Жыхарова (цымбалы) і Аляксей Вярэм’еў (гітара), канцэртмайстары Наталія Латышова і Галіна Усціновіч. Наталія Эдуардаўна, пастаянна ў гэтым пераконваемся, не толькі хораша піша, але і настаўніцае вынікова.

З **гомельскім** мастацтвазнаўцам Алегам Ананьевым мы таксама даўно знаёмыя, яшчэ з часоў маёй працы ў “ЛіМе”. Гэтым разам ён распавядае пра земляка — скульптара Дзмітрыя Папоўа. Дарчы, ягонае 80-годдзе шчасліва супала з 80-годдзем Гомельскай вобласці. Папоў працуе ва ўсіх відах абранай творчай справы: ад дробнай пластыкі да манументальных твораў. Многія работы майстра арганічна ўпісаны ў аблічча абласнога цэнтра. Падчас нядаўняй персанальнай выставы ў Палатцы культуры чыгуначнікаў Дзмітрыя Аляксандравіч падарыў гэтай установе 17 сваіх работ.

Чарговая мастацкая выстава дзейнічае ў Палатцы мастацтваў **Бабруйска**. Слова — мастацтвазнаўцы Наталі Куліковай, якая працуе ў аддзеле мастацкай творчасці згаданай установы. “*Выстава карцін мастака Алены Нялюбінай — гэта свята для вакоці, — распавядае аўтар. — Можна бясхочна доўга любавіцца мудрагелістай сузьнёй ліній у яе складаных графічных кампазіцыях, падобных на калейдаскоп, дзе раскрываюцца ўсе ракурсы абранага матыву*”. Творца валодае рознымі тэхнікамі. На выставе экспануюцца акарэль, гуаш, малюнак калярнымі алоўкамі, гратаж, монатыпія. І пастаянна асвойваюцца новыя тэхнікі.

Як паказвае практыка, новыя формы працы пастаянна шукаюць і самадзейныя артысты. Напрыклад, другі год запар у аграгарадку **Палата Полацкага** раёна ладзіцца вярчорка “Пешчаны зборы”. Летась свае таленты дэманстравалі толькі цешчы і зяці з Палацкаўскага сельсавета, дык сёлета сабраліся прадстаўнікі 11 аграгарадкоў і вёсак Полацчыны. Кожнага зяця і цешчу суправалжала група падтрымкі. У каго — чэрці, а ў каго — дзівачы ўобразе печкі. Маўляў, зяця неабходна сустрэкаць толькі гарачым пачастункам. Аднак і зяцю не варта забывацца на тое, што гадоўны аргумент цешчы — кашалка. Уяўляецца, колькі жарту прагучала ў той вечар? Настрою ўсім дадаў народны ансамбль песні “Мельніца” **Ветрынка** гарпасялковага дома культуры. А пасля ўсе сямейныя сваркі ды крыўды былі спалены на агульным вопнішчы. Пра незвычайнае свята нам паведаміла рэдактар **Полацкага** раённага цэнтра культуры Кацярына Паўловіч. Паболей бы такіх жыццясцявардальных навін!

Гродзеншчына, як вядома, святкуе 75-годдзе ўтварэння. З гэтай нагоды стартавала акцыя “**Равеснікі вобласці**”. У Гродзенскім раёне такіх аказалася 279 чалавек. Юбіляраў будучь шанавалі работнікі культуры і старшыні сельскіх

У Бабруйскай дзіцячай бібліятэцы імя Аркадзя Гайдара прайшоў урок па вырабе лялькі-мотанкі.

саветаў. Здаецца, чыны ў рэалізацыі акцыі перасоўныя клуб і бібліятэка.

У **Навагрудскай** раённай бібліятэцы адбылася ўрачыстая перадача факсімільнага выдання Лаўрышавскага Евангелія ў дар Навагрудскаму раёну. Лічыцца, што рукапіснае Евангелле было створана ў XIV стагоддзі. Яно напісана на пергаменце царкоўна-славянскай мовай. Змяшчае кананічны тэкст кнігі Новага Запавету, а таксама тэксты разгорнутых запісаў XIV — XVI стагоддзяў пра ўклады ў манастыр дваровымі людзьмі, землямі, збожжам, грашыма, са згадкай пра мясцовыя прозвішчы і географічныя назвы. Евангелле — каларовае, аздабленае вялікай колькасцю ініцыялаў і мініяцюрамі. Перапісана ў чатыры навуковыя і бібліячныя рабункі ў духоўна-маральным выхаванні асобы”. У мерапрыемстве прынялі ўдзел наведвальнікі аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раёна.

Гомельскі скульптар Дзмітрый Папоў — і рэаліст, і авангардыст адначасова.

Ірына Царук. Дзякуй Ірына Міхайлаўна, пустых паведамленняў у вас не бывае па вызначэнні.

Металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Дзятлаўскай** раённай бібліятэкі Марына Бортка распавядае пра семінар бібліячных работнікаў “Духоўнае спадчына ў кнігах і чытанні: роля праваслаўнай кнігі ў духоўна-маральным выхаванні асобы”. У мерапрыемстве прынялі ўдзел наведвальнікі аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раёна.

Інфармацыя з **Малдзеваншчыны**. Вядучы рэдактар цэнтралізаванай клубнай сістэмы Надзея Бондар піша: “*Чысінскі сельскі дом культуры мяркуе правесіць у красавіку солёны канцэрт Аляксея Нежэвец-Прывалава. Музыкант, аўтар і кампазітар называе сваю праграму “Срэбныя струны” і прысвячае яе легендарным бардам мінулага стагоддзя: Булату Акуджава, Уладзіміру Высоцкаму, Юрыю Візбару, Юрыю Кукіну, Аляксандру Гарадніцкаму, Аляксандру Дольскаму, Арону Круту, Алегу Міндэву...*” Падборка аўтараў, сапраўды, бездакорная.

У Цэнтральнай бібліятэцы ЦБС **Браслаўскага** раёна адбылася міжнародная скайп-канферэнцыя “**Выдавецкая дзейнасць — азізін з фактараў падтрымкі становага імяджа бібліятэкі**”. Дырэктар ЦБС **Вольга Ляснеўская** распавядае, што падчас канферэнцыі былі прэзентаваны вынікі 15-гадовага вопыту работы ўстановаў па выпуску друкаванай прадукцыі ўласнай генерацыі: краязнаўчых буклетаў, гістарычных і біяграфічных даведкаў, рэкламнага матэрыялу. Досвед працы ў гэтым кірунку падзяліліся калегі з Пскова, Пензы, Вялікіх Лук. Скайп-канферэнцыя суправалжалася анлайн-трансляцыяй у сацыяльных сетках. Вось гэта маштаб! Вось гэта досвед!

Гадоўны бібліятэкар **Шчучынскай** раённай бібліятэкі імя Цёткі Роза Васюк даслала навіну пра бібліятэчныя намаганні ў прафрэнтаўнашай дзейнасці. Да прыкладу, днямі тут ладзілася гутарка “**Магу. Хацу. Трэба**. Што важней у выбары прафесіі?”. На сустрэчу са школьнікамі прыйшлі аграры, журналісты, работнікі культуры.

І звычайна ўжо пара навінакарацелек з **Ашмяншчыны**. У рамках раённага агляду-конкурсу канцэртных праграм сельскіх клубных устаноў у аграгарадку **Жупраны** прэзентавалася праграма “**Аграгарадок талентаў**”. Дэманстраваліся спевы, танцы, сцэнічная мова. Талентаў у Жупранах аказалася, сапраўды, шмат.

Аграгарадок **Кальчунь** стаў у чарговы раз цэнтрам сутыкнення моладзі з забытымі народнымі песнямі і танцамі. Удзельнікі клубнага аб’яднання сталых людзей “60+” дзеляліся досведам у названых жанрах нацыянальнага мастацтва. Усе разам вучыліся танцаваць і спяваць тое, што спрадзёку танцавалі і спявалі нашы продкі. Мадэратарамі мерапрыемства выступілі ансамбль народнай песні “**Жытніца**” і фальклорны гурт “**Скарбніца**”.

8 красавіка ў Мінску спявачка, раней вядомая беларускаму слухачу пад псеўданімам Рэспубліка Паліна, пасля вялікага перапынку прэзентуе свой новы альбом. Цягам гэтых чатырох гадоў Паліна ПАЛАНЕЙ-ЧЫК не толькі даглядала свайго маленькага сына Сцёпу, але вучылася музыцы, змяніла псеўданім на Palina і займела немалы поспех на ўкраінскім тэлешоу “Х-фактар”. Апошнім часам яна багата гастралюе па суседняй краіне, але прызнаецца, што ў Беларусі адчувае сябе лепей. Я сустралася са спявачкай, каб пагаварыць пра яе новы музычны досвед, пераасэнсаванне сваёй творчасці і прафесійныя клопаты.

Ганна ШАРКО /
Фота з архіва гераіні

ПРА НОВЫЯ МАГЧЫМАСЦІ І ЖАДАННІ

— У 2015 годзе вы на доўга прыпынілі канцэртную дзейнасць. Што новага для сябе адкрылі за гэты час перапынку?

— Я ўжо даўно пачала вывучаць электронныя праграмы па стварэнні музыкі. Аднак раней у мяне не было сістэмнага падыходу, які я нарэшце атрымала на курсе па электронным софце Ableton light. Дзякуючы яму я зразумела, як рабіць музыку! Сёння магчымасці тэхнікі дазваляюць працаваць з гукамі розных інструментаў. З дапамогай клавіратуры сінтэзатара можна сыграць што заўгодна. Цяпер я ведаю як. І кожны гук для мяне — асэнсаваная праца.

Потым я хадзіла на курс па імпрывізацыі і кампазіцыі да Аляксея Варсобоі. Гэта было занурэнне ў метафізіку музыкі, якое моцна мяне натхніла. Маю намер працягваць вучобу, але для гэтага мне пакуль не хапае часу. Ёсць планы і нават канкрэтныя прапановы, якімі займуся, калі закрыю ўсе цяперашнія дэкладывы.

— Цяпер вы звычайна выступаеце з сінтэзатарам. Раней вас часцей можна было ўбачыць з гітарай. З чым звязана такая зваляюцца?

— Раней я не грала на сінтэзатары, бо ў мяне быў гэты комплекс вучня перад іспытам. Увесь час падавалася, што калі я вазьмуся за клавішы, мяне будуць ацэньваць суворыя настаўнікі. Каб пераадолець гэты страх, я ўсё ж грала на канцэртах некалькі песень, хаця вельмі баялася схібіць. А потым на алным украінскім фэсце ўзнікла нейкая тэхнічная праблема, і мне давялося граць на чужым сінтэзатары. І вось пасля гэтага фор-мажор мне стала лягчэй!

Я ўжо далёка адыйшла ад класічнага рок-фармату. Калі толькі пачынала граць, думала, што ўсё павінна быць так: барабаншчык, гітарыст, бас-гітарыст... Аднак цяпер мне хапае аднаго сінтэзатара, каб атрымаць розныя гукі, якія я сама не змагла б запісаць у студыі. У новым альбоме можна пачуць нават гіп-апакаліпсічныя інструменты! З іншага боку, гэта ўсё ж штучныя гукі, з якімі не атрымаецца такі грэй, як з жывой музыкai.

— Не было жадання зноў сабраць свой бэнд з жывымі інструментамі?

Palina і яе новы “красавік”

— Жаданне ёсць. Апошнім часам спрабую рабіць сумесныя праекты — як, напрыклад, кліп з Intelligency, які выйшаў сёлета. Уласна, я і імкнуся вучыцца, каб у будучыні растлумачыць іншаму музыканту, чаго ад яго хачу. Вельмі цяжка і нявесела граць адной. Але ж я пакуль не магу пракарміць музыкой нават сябе, дык што ўжо гаварыць пра цэлы гурт. Нават па лагістыцы для арганізатараў канцэртаў зручна запрашаць аднаго чалавека. Бо музыка — гэта адна справа, а ёсць яшчэ фінансавыя і тэхнічныя варункі.

— Ці не павінен усімі арганізацыйнымі справамі займацца менеджар?

— Так, павінен. Адночы я выршыла запісаць на паперы ўсе свае справы — і зразумела, куды ж сцягнуць увесь час, якога мне заўсёды не хапае. Кожны раз калі думаю, як зрабіць наступны канцэрт, з’яўляецца такая колькасць пытанняў, якія трэба вырашыць самой! На музычны канцэрт часам нават не застаецца сіл. Разумею, што мне патрэбны менеджар, і шукаю чалавека, на якога магла б перакласці пэўную частку адказнасці. Аднак мне ж трэба будзе забяспечыць яму фінансаванне. Цяпер увесь заробак з канцэртаў укладаю ў наступныя выступы, крыху грошай яшчэ застаецца на звядзенне трэкаў. Нядаўна мне сказалі: “Добра, што ты ўсё сама ўмееш, але адна ты не зможаш пашырыць свой фармат”. Я была б вельмі ішчаслівая мець уласную каманду.

ПРА ДОСВЕД І ВАЖНЫЯ ЗНАЕМСТВЫ

— У вас быў істотны досвед на шоу “Х-фактар”, дзе вы вельмі спа-

дабаліся публіцы і затрымаліся на пэўны час. Ці атрымалася там за штосці запісацца?

— Калі ты ўдзельнічаеш у падобных шоу, то мусіш зразумець, што наўрад ці там зробіць з цябе кругога артыста. Ты можаш выпрабаваць сябе, аднак што гэта дасць? Можа, хіба вялікі ахоп аўдыторыі, новых падпісчыкаў у сацсетках... Гэта складаная тэма, звязаная са шматлікімі расчараваннямі. Я цяпер зразумела, што на шоу асабліва не варта спадзявацца. Хаця за час

Можна таксама працаваць з лэйбамі, але ў іх вельмі нязручныя ўмовы: яны абцягаюць прасоўванне па сістэме 70 на 30 — большая частка аддаецца лэйбл. Яны забіраюць правы на тваю музыку, а потым часам нічога з ёй не робяць. Тым не меней, шмат хто гэтай сістэмай карыстаецца. Вось і пасля майго туру па Украіне я планую працаваць разам з рэкорд-лэйбам Masterskaya Івана Дорна. Пакуль асабіста мы не знаёмыя, аднак ён вельмі натхняе мяне сваёй энергетыкай.

“Мне падабаецца такі нерв у маёй творчасці, цікава жыць з гэтым імпульсам, нават не маючы пэўнай канцэпцыі.”

удзелу ў “Х-фактары” мне і сапраўды ўдалося атрымаць цікавы досвед. Напрыклад, пабывала на студыі, дзе працуе прадзюсар Насты Каменскіх, Патала, гурта “Время и Стекло”. Я бачыла, як там усё робіцца. Уразіла тое, што для іх няма такога слова, як “немагчыма”. Спатрэбілася раптам зрабіць шлем адзінарога — праз гадзіну ён ужо гатовы!

— Ва Украіне добра развіты шоу-бізнес. Артысты часта звяртаюцца па дапамогу да вядомых прадзюсараў або лэйбл. Ці не думалі вы скарыстацца такой магчымасцю?

— Прадзюсар — гэта той чалавек, які робіць зартыста брэнд. Калі ты маеш цікавы матэрыял, добрую знешнасць і ведаеш, чаго хочаш, тады прадзюсар падумае, ці не варта яму ўкласці ў цябе свае грошы.

насьце займела выразны візуальны складнік: з’явіліся прыгожыя афішы, кліп, і нават сваё адзенне вы абіраеце так, каб яно гарманічна дапамагло да іміджу. Па гэтым стылі вас пачалі адразу пазнаваць.

— Файна, калі гэта сапраўды відаць. Мне вельмі дапамагае мая сяброўка Каця, якая працуе над усім візуальным матэрыялам, пачынаючы ад вопраткі і макіяжу і заканчваючы фотасесіямі і здымкамі кліпаў. Няма ніякага асаблівага канцэпту, нам проста цікава гэтым займацца. Аднак аднойчы Каця спытала, што я за артыст, і мне было цяжка адказаць. Я заўсёды розная: калі пішу музыку, калі граю тую ці іншую песню... Усё раблю інтуітыўна. Аднак пакуль мне падабаецца такі нерв у маёй творчасці, цікава жыць з гэтым імпульсам, нават не маючы пэўнай канцэпцыі.

— Вы адыйшлі ад бардаўскага фармату ў бок гэткага індзі... Для некаторых старых песень нават запісалі новыя аранжыроўкі.

— У нашым асяроддзі лічыцца, што бардаўская песня — гэта пра душэўны разважання ў інтымнай атмасферы. Цяпер мне здаецца, што калі артыст вызначае свой жанр — гэта таксама маркетынгавы ход. Калі я стаўлю хэштэг #грустнаяпесня, ніякжа зразумець, што за ім хаваецца.

ПРА СВАІХ СЛУХАЧОЎ І НОВЫ АЛЬБОМ

— Як змянілася ваша аўдыторыя пасля творчага перапынку?

— Частка слухачоў адсялася: можа, я не апраўдала іх надзеі ці перастала падабацца... Бываюць розныя водгукі, аднак, нягледзячы ні на што, шмат людзей у мяне паверылі і цяпер падтрымліваюць. Раней я думала, быццам на мае канцэрты прыходзяць толькі такія самыя дзяўчынкі, як я. Цяпер яны ўжо выраілі, але на канцэрты пачалі прыходзіць і дарослыя мужчыны. Спачатку гэта паддалася дзіўным, а потым мне стала зразумела, што людзі ідуць сем’ямі. Таму я маю дастаткова шырокую аўдыторыю — і гэта матывуе!

Таксама большая частка маіх слухачоў успрамаюць мяне як спявачку-сяброўку. Мая аўдыторыя мусіць памарынавацца дзесьці год, перажыць са мной нейкую драму, складаны перыяд у жыцці, і толькі потым прыйсці на канцэрт. Можа таму яны так і ставяцца, паколькі думаюць, што я ўсё пра іх ведаю.

— Ужо 8 красавіка вы прадставіце свой новы альбом. Якім ён будзе?

— Я працую над ім ужо тры гады. Песні там з розных перыядаў жыцця: штосці з гэтага эксперымент, штосці — проста мая музычная думка, зафіксаваная ў часе, або зборнік замалёвак. Мой альбом — не нейкі канчатковы прадукт, і для мяне ён каштоўны як працэс, цягам якога я вельмі шмат чаго пераадолела, забіла свае страхі і комплексы. Праца шла ўвесь час: дома, на лешышчы, нават у цягніку. Там будуць і мае старыя сінглы, і каля шасці новых трэкаў.

Мінулы альбом “Бясконцы красавік” з’явіўся вельмі хутка і я не паспела яго нават прааналізаваць. Цяпер я дакладна разумею свае памылкі і спрабую рабіць так, каб усё працавала. Мне вельмі цікава, як успрымуць плён маёй працы слухачы.

— Аднак за апошні год ваша дзей-

Гісторыя гэтага музычнага інструмента не менш дзіўсная, чым лёс чалавека. Гутарка пра раяль Пушчыных. Думаю, не толькі ў мяне многае ў Парычах асацыюецца са знакамітым рускім дваранскім родам, пра добрага справы якога на нашай зямлі я распавёў не так даўно чытачам “К”.

Здавалася, у рэвалюцыйнай віхуры часу побыткам Пушчыных было наканавана знікнуць. Але, як выявілася, іх цяга да характава займела нечаканы працяг.

Колішняя парычанка Маргарыта Сяргееўна Мінянкова адпрацавала амаль 50 гадоў музычным педагогам. Атрымала званне заслужанага работніка культуры Беларусі. І усё дзякуючы яму — раялю! Па яе словах, гэты інструмент не толькі дапамог ёй ажыццявіць мару, але аднойчы і выратаваў ад смерці.

МНЕ пашчасціла ведаць спадарыню Мінянкову асабіста. Меў магчымасць спытаць пра яе поўную драматычных падзей біяграфію.

— Мая мама Эвяліна Іванаўна, выпускніца Слуцкай гімназіі, валодала пяццю мовамі, — пачала свой расповед суразмоўца. — Яна ўсё жыццё аддала настаўніцкай працы. Самае ранняе ўражанне ад свядомага ўспрымання свету: расхінаюцца дзверы і з’яўляецца ў нас гурт моладзі. Пачырванелая ад марозу твары. Сярод іх — мама. Неўзабаве пачынаецца рэпетыцыя спектакля, які яна рыхтуе са сваімі вучнямі. На руках мяне песняць Антык, Юзік, Гелія...

На той час Светлагорск быў глухім мястэчкам на беразе Бярэзіны — Шацкамі. Пасля прыходу савецкай улады пачалася ліквідацыя непісьменнасці. Вучацца і малыя, і сталыя. Школы няма. Заняткі праводзіцца ў хатах жыхароў. Каб пабудаваць школу, Эвяліна Іванаўна ладзіць платныя спектаклі, у якіх удзельнічаюць яе старэйшыя дзеці. Яна ўгаварвала кожнага жыхара зрабіць свой унёсак у гэтую справу — будматэрыялы ці грашыма...

— Калі мне споўнілася 11 гадоў, мама сказала: “Будзеш вучыцца музыцы”, — працягвае спадарыня Маргарыта. — Бацька, галоўны ветэрынарны ўрач раёна, падтрымаў яе. І трэба ж так здарыцца, што ў наша мястэчка (а жылі мы ўжо ў Парычах, тагачасным раёнцэнтры) прыехаў настаўнік Уладзімір Аляксандравіч Більдзюкевіч! Невысокага росту, але стройны, падцягнуты, з гусарскімі вусікамі... Пагаворвалі, што да рэвалюцыі ён служыў нейкім земскім начальнікам. Ён літаральна “ўлюбіў” мяне ў Моцарта, Бетховена, Шапана, Чайкоўскага. З таго часу я, як кажучы, захварэла музыкай.

Але праз тры месяцы настаўнік з’ехаў у Бабруйск. Дзяўчынка ніяк не магла змірыцца з тым, што яе навучанне на гэтым скончылася. Дапамог выпадак. У глушэчы Па-

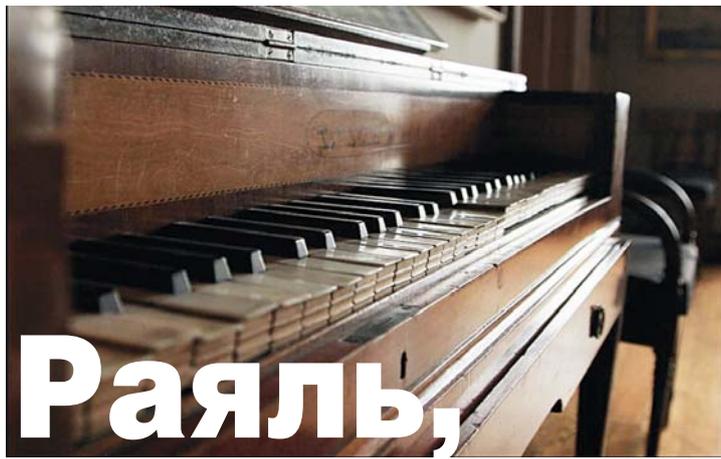
лесся, у хляве сельскай камуны імя Сталіна, бацька Маргарыты аднойчы заўважыў прадмет, які цымяна нагадваў раяль. Купіў яго. Калгаснікі здзіўляліся: і навошта спатрэбілася доктару гэтая скрыня?

— Белая клаватура ўся абадраная, можна было застраміць пальцы, — успамінала Маргарыта Сяргееўна. — Струн, малаточкаў, дэмпфераў няма. Ножак і педалей — таксама. Толькі корпус і дэка. Калі адкрылі вечка раяля, усярэдзіне на сценцы вялікімі залатымі літарамі красавалася вытанчаны надпіс: “Пушчыны”. Мне гэта ні пра што не казалі, а мама ўвесь час захоплена дзівілася: “Гэта ж прозвішча вядомых дэкабрыстаў!”

Праяснілася ўсё значна пазней. А талы ў хату па запрашэнні бацькоў прыехаў дзядок-наладчык са Слуцка. Тры месяцы ён штосьці ляпіў, майстраваў... З’явіліся струны, і раяль ажыў. Загучалі мелодыі ўсіх папулярных у той час песень. А потым — і “Паланэз Агінскага”. Неўзабаве Маргарыта стала сама пісаць музыку. Менавіта ўласныя практыкаванні выканалі падчас першага візіту ў Бабруйскую музычную школу. Ёй паралі абавязкова ехаш вучыцца ў Мінск.

ПАСТУПІЛА нечакана лёгка. А потым быў сон, які прымусіў яе глыбокай ноччу апынуцца на вакзале, каб сяктак дабрацца цягніком да Бабруйска, а адтуля на грузавой спадарожнай машыне — да Парычаў.

Ці то на бабруйскім, ці то на мінскім вакзале ў яе з кішэнні паліто выцягнулі грошы і ўсе дакументы. Дахаты не ішла, а бегла ў трыўжымным прадчужанні. Сустрэла знаёмага лекара. Погляд яго быў нейкім папераджалым... Ды і маці, звычайна ласкавая, стаяла ля ганка як адчужаная. “Мамачка, я паступіла!” — жонка Маргарыта. А ў адказ — гэтак жа адчужана: “Добра...” Ёй здалосся, мама нават не зразумела, пра што гутарка. Убегла ў кватэру — і зразумела, што сон быў прарочым. Усё перагорнула. На падлозе адзежа, кні-

Раяль, які выратаваў ад смерці

Маргарыта Мінянкова — студэнтка мінскай кансерваторыі 1941 г.

гі, паперы... Здагадалася, што яшчэ некалькі хвілін таму тут прайшоў вобшук. А мама ў нямоглай роспалы ёй кае каліца ў адрыне сякерай па сценах і крычала: “Ён чысты як крышталь, ён ні ў чым не вінаваты!”

— Ранішай наступнага дня, — прыгадвала Маргарыта Сяргееўна, — у школе сабралі ўсіх вучняў, і дырктар абвясціў: “Мінянкова — жонка воўрага народа. Ёй не месца ў школе!” Цішыню падарваў толькі голас майго брата Юры: “Гэта няпраўда! Мой тата не воўраг народа!” Маму выклікалі ў райкам партыі, хоць яна была беспартыйная, і прапанавалі неадкладна паддаць заяву на скасаванне шлюбу. Сказалі, што калі яна адмовіцца ад таты, то звальняць з працы не будучы. Мама з абурэнсца адпрэчыла гэтую прапанову. Здзівіла мяне талы сяброўка Ларыса, з якой

мы сядзелі за адной партыяй. Яна падыхла да мяне не са словамі спагады, а з прапановай аддаць ёй раяль: маўляў, усё адно яго ў вас забяруць. Замест мяне адказала мама: “Сякерай пасяку, але не аддам! Гэта раяль маёй дачкі!”

СЯМ’І давалося пакінуць Парычы і пераехаць у сяло Пагарэлец Пухавіцкага раёна, што непадалёк ад Мар’інай Горкі. Павелзі з сабой і раяль. Менавіта ў ім на пачатку вайны брат Юра, які стаў партызанскім сувязным, захоўваў сабраныя ў месцах нядаўніх баёў гранаты-“лімонкі” і патроны. У хаце Мінянковых адбылася і нарада народных месціўцаў.

— Агулам іх было чалавек 30 — 35, — успамінае Маргарыта Сяргееўна. — Папрасілі мяне пайграць на раялі. Загучалі такія прасценкія, шчырыя песні: “Раскынулося море шырока”, “Синий плато-

чек”... Ніколі не забуду, як мае слухачы выпіралі слёзы, разгублена ўсміхаліся. Канцэрт доўжыўся каля дзвюх гадзін.

Але былі і іншыя слухачы. Аднойчы ў вёсцы Пагарэлец раздаліся кулямётныя чэргі. Людзі беглі з крыкам: “Немцы!” Карнікі загадалі ўсім мужчынам з’явіцца да крамы. Там іх замкнулі на замок. Камусьці з афіцэраў здалася падаронным, што маці Маргарыты так добра ведае нямецкую мову: “Можа, яўрэйка ці жонка камісара?” Маргарыта растлумачыла, што мама настаўніца, а сама яна — былая студэнтка кансерваторыі. Запрасіла нямецкіх афіцэраў паслухаць музыку. Тыя пагадзіліся. Маргарыта іграла вальсы Штраўса, а маці пераконвала немцаў, што прадстаўнікі нацыі, якая дала свету Бетховена, Баха, Гайдна, не павінны забіваць мірных людзей.

Немцы гэтым разам не кранулі жыхароў Пагарэля. На развітанне афіцэраў сказаў: “Вы швейцары, што ў вёсцы няма камуністаў, а вось мы спалілі хату аднаго з іх. У яго выявіліся гранаты. Мы павінны былі і вас расстраляць. Але дзякуючы таму, што слухалі ў вас прыгожую музыку, пакідаем вам жыццё.” Карны атрад сышоў у бок суседняй вёскі Пясчанка. І неўзабаве кулямётныя чэргі данесліся адтуль.

А да Мінянковых усё часцей сталі заходзіць па духоўнае цяпло. З’явіўся з-за лініі фронту ад’ютант партызанскага камбрыга Іванова Саша Кандавараў. Ён вельмі добра спяваў, у яго быў прыгожы моцны тэнар. Неўзабаве хата неяк непрыкметна ператварылася ў шпіталь. Маргарыта з мамай выходжвалі параненых, хворых. Лячылі і музыкай. Ды і сама нядаўняя студэнтка кансерваторыі толькі раялю давярала свае патаемныя думкі і пачуцці. І талы яна іграла, забываючыся на іншых. Іграла для сябе і пра сябе. Успамінала самыя раннія гады дзяцінства. І сваю першую, амаль дзіцячую закаханасць у масквіча Шуру Папова.

Гэтае пачуццё магло б стаць лёсам: усё пачыналася так чыста, шчыра, натхнёна! Але мама пасля арышту бацькі загадала спыніць перапіску, каб не падваргаць небажспешы сям’ю Паповых. Давалося-такі Маргарыце пад дыктоўку мамы напісаць гэты развітаньні ліст. А ў адказ — радаснае прызнанне ў каханні. І якія прарокія словы 17-гадовага юнака: “Я веру, перакананы, твай тата ні ў чым не вінаваты, а тое, што адбылося, — памылка гісторыі!” Яна атрымлівала па два лісты ў тыдзень, а потым і грошы, ад якіх не змагла адмовіцца. А ён, яе Шура, аказваецца, забраў іх сваёй донарскай крывёй... Гучаў пушчынскі раяль і пра гэта.

7 ЛІСТАПАДА 1942 года партызаны правялі ў вёсцы Пагарэлец парад і мітынг у гонар 25-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі. Прыйшлі вясцоўцы і з навакольных вёсак. І гэта ў 20 кіламетрах ад вузлавой станцыі Мар’іна Горка, дзе знаходзіўся буйны фашысцкі гарнізон! Рэха дзёрзкай палзеі пракайлася па ўсім раёне і дапамагло народным месціцам папоўніць свае шэрагі.

Але ўжо 10 лістапада пачалася блокада вёскі. Мінянковы ўсёй сям’ёй сышлі ў партызанскі атрад. А калі праз тыдзень вярнуліся, то ўбачылі толькі сляды пажарышчаў. На папільчыцы іх хагы штосьці выцігвала з гарачых ячэй вуглёў суседка. Спрабавала дастаць струны згарэлага раяля — яны спатрэбіліся ёй, каб аплятаць гаршкі.

— Я глядзела на яе і плакала, — распавядала Маргарыта Сяргееўна. — Раяль загінуў. Цяпер вось разумею, што ён выканаў сваё прызначэнне: цешыў сэрцы і душы былых дэкабрыстаў Пушчыных і іх знакамітых сяброў, дапамог мне знайсці прафе-

Румынская рапсодыя Джорджэ Энеску

сійны шлях у музыцы, выратаваў людзей ад смерці сваёй музыкой, натхняў барацьбою з фашыстамі, пад жалобны марш Шапэна праводзіў у апошні шлях памерлага ў нашай хаце-шпіталі партызана... А тады ў нас ужо не было іншай хаты, акрамя як у атрадзе.

Маргарыта была сувязной партызан, потым на працягу двух гадоў — мецэстрай у “ляйсным шпіталі”, а Эвяліна Іванаўна — начальнікам медсанслужбы атрады. Брат Юра таксама быў партызанам. Так выконвала свой абавязак перад Радзімай сям’я “ворага народа”. 11 медалёў і ордэн Вялікай Айчыннай вайны нагадвалі Маргарыце Сяргееўне пра яе маладосць.

С К О Н Ч Ы Ў Ш Ы
кансерваторыю, Мінянкова амаль паўстагоддзя працавала ў Рэспубліканскім музычным каледжы. Яе па праве лічаць стваральніцай спецыяльнай метадыкі выкладання сольфеджы і гармоніі. Сярод яе вучняў — такіх знакамітасці, як Дзмітрый Смольскі і Сяргей Картэс, Ігар Лучанок і Эдуард Зарыцкі... Яна была аўтарам некалькіх навучальных дапаможнікаў. Напісала для ўнукаў ды праўнукаў успаміны і разважанні не толькі пра сябе, але і слаўны род Мінянковых, — як высветлілася, ён належаў да шляхецкага саслоўя. Зрэшты, гэта ўжо па-за межамі абранай мною сэнна тэмы.

На гэтым і можна было б скончыць кранальную гісторыю пра легендарны раяль Пушчыных. Скажы толькі, што па просьбе Маргарыты Сяргееўны я ў свой час перадаў у падарунак нашай школе мастацтваў некалькі яе кніг па музыцы.

На жаль, саму знакамітую выкладчыцу не так даўно апелі ў Свята-Елісавецкім манастыры. Але ўпэўнены, што і яна велімі ўзрадавалася б ідэі надання Светлагорскай школе мастацтваў імя Пушчыных.

25 мая споўніцца 150 гадоў з дня смерці Міхаіла Іванавіча Пушчына — дзекабрыста, ваяра, мецэзната. Фундамент пабудаванай ім у Парыжы царквы, як сцвярджаюць знаўцы, мог захавана. Магчыма, і магілы Пушчыных таксама ўдасца адшукаць. Добра было б ўзвясці іх не сімвалічна, як цяпер — пазначыўшы памятным камянем — а рэальна.

І помнік Міхаілу Іванавічу ды Марыі Якаўлеўне на плошчы ля Светлагорскай школы мастацтваў абавязкова патрэбны! Думаецца, годнае ўшанаванне памяці гэтых сусветна вядомых людзей.

Ізяслаў КАТЛЯРЦЬ

1 сакавіка румынскі народ адзначае Мэрцішор — свята сустрачы вясны. У гэты дзень людзі дораць адзін аднаму маленькія бутанькеры ў выглядзе кветчак з чырвоных і белых нітак. Гістарычныя карані свята агорнутыя таямніцай, пра яго паходжанне ў румынскім фальклоры захаваліся размаітыя раманытныя легенды.

Сімвалічна, што менавіта ў гэты дзень у Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага адбылася лекцыя-канцэрт, арганізаваная па ініцыятыве жонкі Надзвычайнага і Паўнамоцнага пасла Румыніі ў Рэспубліцы Беларусь Надзі Машану. Музычная школа Арцёма Шаплькі знаёміла беларускую аўдыторыю з постаццю Джорджэ Энеску. На жаль, у нашай краіне пра яго ведаюць нават не ўсе меламамы. Між тым, гэты кампазітар, скрыпач, дырыжор, асветнік і педагог справядліва лічыцца гонарам румынскай музычнай культуры і сусветным феноменам.

павінен быў граць на раялі — перагортаў ноты, а той, хто павінен быў перагортаць ноты — граў на скрыпцы...

ПЕРШАЯ СКРЫПКА

Як скрыпач Энеску быў непараўнальны. Яго імпльвівы кар’еры ўзлёт распачаўся ўжо ў сем гадоў, калі хлопчык паступіў у Венскую кансерваторыю на класе скрыпкі! А ў дзевяць — з палачы мясцовай газеты — ён быў названы “румынскім Моцартам”.

Сваё галоўнае музычнае ўражанне Энеску атрымаў у трохгадовым узросце. Яно і вызначыла ўсё яго далейшае жыццё. Першыя гады жыцця будучы кампазітар правёў на поўначы румынскага рэгіёна Малдова — у маленькай вёсачцы Лівень-Вырнаў Баташанскага павета. І вось, аднойчы хлопчык пачаў іграць народныя музыкаў. Ён быў настолькі зачараваны, што на наступны дзень нацягнуў на кавалак дрэва віроўку (замест струны) і пачаў капіаваць рухі скрыпача. Ужо стаўшы старэйшым музыкантам, Энеску не раз прызнаваўся, што гэта не ён абраў скрыпку, а яна абрала яго.

Ігра Энеску — гэта сінтэз прыёмнаў французскай скрыпачнай школы і традыцый румынскага народнага выканальніцтва, увабраных яшчэ ў дзяцінстве. У выніку атрымаўся непаўторны, арыгнальны стыль. Яго ігра была падобная да ўзрушанай гаворкі, насычаная багатымі эмацыйнымі адценнямі. Характарызуючы

яе, знакаміты расійскі музыкант Давід Ойстрах пісаў: “У Энеску-скрыпача была адна важная асаблівасць — гэта выключная выразнасць артыкуляцый смышчак”. Маўленчая дэкламацыйная выразнасць была ўласціва літаральна кожнай яго ноце.

Энеску быў творцам ва ўсім, нават у тэхніцы ігры. Многія з яго інавацый увайшлі ў сусветную скрыпачную практыку XX стагоддзя.

“КАЛІ РАДЗІМА ПАКУТУЕ...”

Хоць жыццё канцэртнага музыканта прымушала Энеску працяглы час знаходзіцца за межамі радзімы, яго ўклад у развіццё румынскай музычнай культуры дзівіць сваімі машабамі: адкрыццё ў Бухарэсце пастаяннага опернага тэатра, заснаванне Таварыства румынскіх кампазітараў, стварэнне ў Ясах сімфанічнага аркестра, на базе якога затым паўстала філармонія. Яшчэ ў 1912 годзе ён запачаткаваў штогадовую прэмію для маладых румынскіх кампазітараў, прыцягваючы ўвагу публікі да іх творчасці.

Вядомы і запатрабаваны музыкант, якога ахвотна запрашалі найбуйнейшыя канцэртныя залы свету, ён шматкроць аб’язджаў з выступамі невялікіх гарады і мястэчкі Румыніі, несучы іх жыхарам высокае мастацтва.

У гады абездвож сусветных войнаў Энеску не выязджаў за межы краіны, кажучы: “Пакуль мая радзіма пакутуе, я не магу з ёй расставіцца”. Праз сваё мастацтва ён імкнуўся несці суцяшэнне тым, хто патрапіў у бяду, траючы ў шпіталіх, а таксама дапамагаючы артыстам, якія апынуліся ў нястачы.

ЧАЛАВЕК І ЛЁС

Калі Энеску як выканаўцу і дырыжору нязменна аддавалі належную пашану, то яго кампазітарская творчасць заўсёды заставалася ў ценю — што наклала трагічны адбітак на ўсё яго жыццё. Спалчына кампазітара параўнальна невялікая — усю 33 опусы. У гэтай сферы дзейнасці яго неверагодная памяць згуляла з ім злы жарт — многія сачыненні проста не былі запісаныя і выконваліся выключна па памяці.

Яго кампазітарскі стыль фарміраваўся ў гады навучання ў Парыжскай кансерваторыі пад уплывам такіх вялікіх майстроў, як Габрыэль Фарэ і Жуль Маснэ, у якіх ён меў шчасце вывучыцца. Дэбют Энеску-кампазітара адбыўся ў 17-гадовым узросце, калі знакаміты Эдуарда Калон прадрыжываў яго першы опус — “Румынскую паэму”. Светлае і па-юнаску раманытчынае сачыненне прынесла аўтару велізарны поспех у публіцы, добрыя водгукі крытыкаў і калег-музыкантаў.

Ранні перыяд яго творчасці нясе на сабе яркі адбітак раманытзму. У гэты час вядучай лініяй

становіцца тэма Радзімы. Карціны сельскага побыту, святочная вяселасць з народнымі танцамі, пейзажныя замалёўкі — усё гэта з любоўю і майстэрствам уваасоблена ў дзвюх “Румынскіх рапсодыях”, камерна-інструментальнай музыцы, фартэп’янных мініяцюрах.

Адбіткам нацыянальнага ў музыцы для Энеску перш за ўсё быў румынскі фальклор, які ён глыбока ведаў, шмат падарожнічаючы па розных кутках радзімы і вывучаючы народную культуру. Менавіта ў народным музычным мысленні ўгрунтаваны асновы кампаненты стылю Энеску — мелодыка, рытм, асаблівасці ладавага складу, формаўтварэнне. “Яго выдатная творчасць усімі сваімі каранямі сыходзіць у народную музыку”, — гэтыя словы Дзмітрыя Шастаковіча выказваюць сутнасць светапогляду класіка румынскай музыкі.

Цікава, што ў той жа час Энеску няродка звяртаўся і да мастацкіх сродкаў выяўлення іншых эпох, уключаючы алюзіі на барочны стыль.

У сталым перыядзе творчасці выразна працягваюцца ўплывы французскіх імпрэсіяністаў: Клода Дэбюсі, Марыса Равеля, а таксама Эрыка Саті. Характэрная празрыстасць і лёгкасць, тэмбравыя і гарманічныя маляўнічасць, іншы тып тэматызму. У той самы час усё больш актыўна выяўляецца новая філасофская праблематыка кампазітарскай творчасці — “чалавек і лёс”.

Гэтай тэме прысвечаны яго Другая і Трэцяя сімфоніі, квартэты, сімфанічныя паэмы з хорам “Покліч мора”, лебядзіная песня Энеску — “Камерная сімфонія”. Аднак найбольш глыбока і шматгранна яна раскрытая ў яго адзінай оперы “Эдып”, якую кампазітар ствараў на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў і лічыў “справай усяго жыцця”.

У музычным працятанні Энеску Эдып паўстае адважым і высакародным героём, тыранаборцам. Тут сцвярджаецца ідэя супраціву чалавека злым сілам і яго перамога над лёсам.

***

Несумненна, Джорджэ Энеску — гонар румынскай музычнай культуры, чый лёс у мастацтве шчыльна знігаваны з радзімай. У той самы час, значэнне яго творчасці выходзіць далёка за нацыянальныя межы. Таму ідэя ўспомніць класіка румынскай музыкі ўдалечыні ад яго радзімы, у цёплай атмасферы мастацкай галерэі імя таленавітага беларускага мастака паўстала нездарма. Вясна традыцыйна сімвалізуе адраджэнне і натхненне, а Мэрцішор — выдатная нагода акунціцца ў свет хараства, якое не ведае межаў.

Варвара ЦАРУК,
лектар-музыказнаўца
Беларускай дзяржаўнай
філармоніі

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.";
Выставы:
■ Выстава "Рэчаіснасць" (да 80-годдзя з дня нараджэння Генадзія Штэва). Да 25 красавіка.
■ Выстава "Браты Ткачовы. Пачатак шляху" па 28 красавіка.
■ Выстава "Напрадвесні" прыверкаваная да 70-годдзя з дня нараджэння Юрыя Паўлавіча Герасіменкі-Жызнеўскага да 31 сакавіка.
■ Выстава "Два святы рускага іканаліцы. Помнікі XVII стагоддзя са збору Музея рускай іконы (Масква)" да дня нараджэння Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, ганаровага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі. Да 21 чэрвеня.
■ Міжнародны выставачны праект "Сальвадор Далі". Да 30 чэрвеня.
■ Інклюзіўны арт-праект "І адчуваючы, бачыць..." — да 1 мая.
■ Выстава Народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча "Гартаю старонкі памяці" да 80-годдзя з дня нараджэння. 3 22 сакавіка.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОУ ХІХ СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальнай, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстава літаграфій Напалеона Орды з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь будзе працаваць да 27 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА

У В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

Экспазіцыі:

■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стапіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Воляе піяна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ "1919: Беларуская рэспубліка" (да 100-годдзя абвешчання БССР і 95-годдзя абвешчання беларусізацыі). Да 12 мая.
■ Выстава "Ад рымскага дзюнарыя да беларускага рубля".

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Навукова-папулярная выстава "Таямнічы свет пад мікраскопам" — да 7 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг.".
■ "Галоўныя дакумент краіны: мінулае і цяперашняе (да 25-годдзя прыняцця Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь)". Да 12 красавіка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стуханцы лабірынты".
■ Атракцыён "Лазерны квест".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі Беларусі XX ст.".
■ Міжнародны фестываль дэкарацыйнай творчасці "Тэкстыльны букет" (да Дня яднання Беларусі і Расіі і 20-годдзя Саюзнай дзяржавы). Да 2 красавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сявядлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
■ Мастацкі праект "Выстава мастакоў-раварыстаў". Па 31 сакавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Афганістан. Рэха вогненнага гора", прысвечаная 30-годдзю вываду войскаў з Афганістана — да 31 сакавіка.
■ Выстава "Азарычы: трагедыя мірнага насельніцтва". Да 22 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава сусветна вядомага беларускага мастака-графіка Паўла Татарнікава "Аўдзеньця" — да 15 красавіка.

■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстава Наталлі Каньковой "Справа час і забаве час" — да 25 сакавіка.
Ратуша
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пяне Кханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей "Інтрыг Купідона".
■ Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усюга сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды рэако".
■ Квест "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялля.
■ Музейная фоталяцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Выстава вырабай саломкаляцення "Светлыя мары вясны". Да 1 красавіка.
■ Выстава "Светлыя мары вясны". Да 29 сакавіка.
■ Вінішаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!"
■ Часовая экспазіцыя "Легенды сонечнага камяня" з фондаў Калінінградскага

абласнага гісторыка-мастацкага музея (Расійская Федэрацыя). Па 5 чэрвеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галарграфічным тэтрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Адноўленая экспазіцыя "Адрокцыт жывапісу" (візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская гарадская. Частка 1. Happy New Minsk".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губерніскі. Шляхецкі побыт".
■ Выстава жывапісу Мікалая Назарчука "Родны край". Да 14 красавіка.
■ Выстава жывапісу і графікі мастакоў Вольгі і Юрыя Круляных "Тандэм". Па 24 сакавіка.
■ Мастацкі праект латвійскай мастаці Анцы Грычманэ "Сакральная абстракцыя". Па 31 сакавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярэд сярэбру. Гарыды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; калыска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні

ПА ПЫТАННЯХ

РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ

У ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

"Карэтны майстар"

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Кюла часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Валіка Айчынай вайны".
г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрайскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кхуні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жызця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава сакральнага жывапісу "Час Жыцця / Час Смерці" па выніках X Міжнародных майстар-класаў іканаліцы ў Навацы (Польшча). Да 30 сакавіка.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 23 — "Дон Паскуале" (опера ў 3-х дзеях) Г. Даніэці. Дырыжор — Віктар Пласкіна.
■ 24 — "Тры парасяці" (балет у 2-х дзеях) С. Кібравай. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак аб 11-й.
■ 26 — "Сівая легенда" (опера ў 2-х дзеях) Дз. Смольскага. Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
■ 27 — "Рама і Джульета" (балет у 3-х дзеях) С. Пракоф'ева. Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
■ 27 — "Рамансы. Любімае" (канцэрт). Пачатак а 19.30.

■ 28 — "Лаланта" (опера ў 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Дырыжор — Андрэй Галануа.

■ 29 — "Рама і Джульета" (балет у 3-х дзеях) С. Пракоф'ева. Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАГА ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 23 — "Воўк-мараллавец" (музычная казка) С. Казлова. Пачатак аб 11-й.
■ 24 — "Бетон" (візуальная паэзія) Яўгена Карняга.
■ 26 — "Гісторыя двух сабак" (драма) Я. Конева. Пачатак аб 11-й.

■ 27 — "Залатое сэрцайка" (інтэрактыўная казка для дзяцей і дарослых) С. Навуменка. Пачатак аб 11-й.

■ 27 — "Білет на брэсцкі цыянік" (тропіл у адной дзеі) В. Каралёва.
■ 28 — "Воўк-мараллавец" (музычная казка) С. Казлова. Пачатак аб 11-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 23 — "Тук-тук! Хто там?" (казка на дзве дзеі) Л. Ралчава. Пачатак аб 11-й.
■ 24 — "Церам-церамак" (музычная казка ў адной дзеі) С. Маршак. Пачатак аб 11-й.